

FORSIKRINGSSSELKAPENES REGRESSADGANG OVERFOR ANSVARLIG SKADEVOLDER

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 717
Leveringsfrist: 25.11.2011

Til sammen 15288 ord

22.11.2011

Innholdsfortegnelse

<u>DEL 1 INTRODUKSJON</u>	3
1.1 Innledning	3
1.1.1 Problemstilling	3
1.1.2 Nærmere om bakgrunnen for problemstillingen	3
1.1.3 Avgrensning	4
1.1.4 Rettskildebildet	5
1.2 Regress	6
1.2.1 Definisjon av regress	6
1.2.2 Lovfestet regress	8
1.2.3 Den ulovfestede regressregel	8
<u>DEL 2 FORSRIKRINGSSELSKAPENES REGRESSADGANG</u>	12
2.1 Innledning	12
2.1.1 Definisjoner: de ulike typer forsikringer	12
2.1.1.1 Personforsikring	13
2.1.1.2 Skadeforsikring	13
2.1.1.3 Tingsskadeforsikring	14
2.1.1.4 Ansvarsforsikring	14
2.1.1.5 Trafikkforsikring	15
2.2 Nærmere om problemstillingen og litt om hensyn bak reglene	15
2.3 Personforsikringssekskapenes regressadgang – skl § 3-7	17
2.3.1 Innledning	17
2.3.2 Innholdet i regelen	19
2.3.2.1 Kravet til forsett	19
2.3.2.2 ”den erstatningsansvarlige selv”	20
2.3.2.3 Den ytterligere begrensningen i § 3-7 nr 1 in fine	21
2.3.3 Ansvarsforsikringssekskapets dekningsplikt	22
2.3.4 Unntak fra kravet om forsett etter skl § 3-7 tredje ledd	23
2.4 Tingsforsikringssekskapets regressadgang – skl § 4-3, jf § 4-2	26
2.4.1 Innledning	26
2.4.2 Sammenhengen mellom skl § 4-3 og § 4-2	27

2.4.3	Litt om skadelidtes valgrett	28
2.4.4	Vilkåret ”det er på det rene”	28
2.4.5	Kort om skadelidtes krav og skadevolders innsigelser	29
2.4.6	Bestemmelsen i skl § 4-2 første ledd bokstav a	30
2.4.7	Bestemmelsen i skl § 4-2 første ledd bokstav b	33
2.4.8	Tingsforsikringsselskapets regressadgang overfor ansvarsforsikreren	35
2.5	Bilansvarslovens regulering av regressadgangen	36
2.5.1	Innledning	36
2.5.2	Unntak fra begrensningene i skadeserstatningsloven	38
2.6	Ansvarsforsikringsselskapenes regress mot ansvarlig skadevolder	40
2.6.1	Innledning	40
2.6.2	Selskapets erstatningsrettslige og forsikringsrettslige innsigelser	41
2.6.3	Regressadgangen	44
2.7	Skadeserstatningsloven § 5-4	46
<u>DEL 3 SAMMENLIGNING OG VURDERING AV REGLENE</u>		47
3.1	Sammenligning av regressreglene og vurdering av de hensyn som begrunner ulikhetene	47
3.1.1	Innledning	47
3.1.2	Generell begrunnelse for innsnevring av regressadgangen	47
3.1.3	Prevensjonshensynet og rettferdighetsoppfatninger	47
3.1.4	Hensynenes ulike vekt i forhold til de ulike forsikringstyper	48
3.1.5	Hensynene i praksis – med fokus på tingsskedeforsikring	50
3.2	Lovgivers kanalisering av den endelige tapsfordelingen	53
<u>DEL 4 ALTERNATIVE GRUNNLAG FOR FORSIKRINGSSELSKAPENES</u>		
<u>TILBAKESØKNINGSRETT</u>		56
4.1	Innledning	56
4.2	Direkte eller avledet krav?	56
4.3	Rt. 2008 s. 1078 (Informasjonsansvarsdommen)	58
4.4	Kort oppsummert	60
<u>LOVER, FORARBEIDER, RETTSAVGJØRELSER, LITTERATUR</u>		A

DEL 1 INTRODUKSJON

1.1 Innledning

1.1.1 Problemstilling

Oppgaven omhandler forsikringsselskapenes regressadgang overfor ansvarlig skadevolder. Den dreier seg følgelig om i hvilken utstrekning et forsikringsselskap som har utbetalt erstatning til en skadelidt, kan kreve den utbetalte erstatningssum tilbakebetalt av den egentlig ansvarlige skadevolder.

Regressadgangen vil variere for de ulike typer forsikring. Det er ulike løsninger for henholdsvis personskadeforsikring, tingsskadeforsikring og ansvarsforsikring. Formålet med denne oppgaven er å gi en oversikt over og en fremstilling av reglene, samt en kort sammenligning av dem.

Det vil i det følgende foretas en nærmere gjennomgang av regressadgangen i forhold til de ulike forsikringstyper (Del 2), og deretter en sammenligning av de ulike regler og de hensyn som begrunner forskjellene, samt en vurdering av årsakene til ulikhetene (Del 3). I Del 4 vil det redegjøres for om det utelukkende er regressreglene som regulerer forsikringsselskapenes tilbakesøkningsrett, eller om også andre alternative regler foreligger og kan anvendes.

1.1.2 Nærmere om bakgrunnen for problemstillingen

For å ilegges erstatningsansvar, må de tre grunnvilkårene om økonomisk tap, ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng være oppfylt. Der vilkårene er oppfylt oppstår en plikt for den erstatningsansvarlige til å dekke skadelidtes økonomiske tap. Skadelidte skal

stilles som om skaden aldri hadde skjedd, og skadevolderen må således dekke de tapsposter som faller inn under det erstatningsrettslige skadebegrep. Dette innebærer tap som følge av fysisk skade på ting eller person, tap i form av ren formuesskade, og ikke-økonomisk tap.¹

Ofte er det imidlertid slik at det endelige tapet i realiteten dekkes av andre enn den egentlige skadevolder.

For alle tilfeller hvor andre enn skadevolder dekker hele eller deler av skadelidtes tap, vil det oppstå spørsmål om det blir aktuelt med et etteroppgjør – altså om den som har dekket skadelidtes tap kan søke tilbakebetaling av den som etter erstatningsrettslige regler er ansvarlig skadevolder.

Spørsmålet om forsikringsselskapenes regressadgang kan etter dette formuleres som i hvilke tilfeller og på hvilket grunnlag forsikringsselskapet som har dekket skadelidtes tap har anledning til å kreve sitt utlegg dekket av den ansvarlige skadevolder.

1.1.3 Avgrensning

Ettersom fokus for oppgaven ligger i å vurdere og sammenligne de ulike regressreglene, vil det i liten grad redegjøres for problemer som for eksempel omfanget av regressretten beløpsmessig, dvs. hvilke tapsposter det kan kreves regress for. Dette har særlig vært et tema for personskadeforsikring, der spørsmålet om kompensasjonsrelevans har vært sentralt, først og fremst i tilknytning til spørsmålet om fradrag i utmålingen av skadevolders erstatningsansvar etter skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd første punktum.

Begrepet kompensasjonsrelevans er en betegnelse i erstatningsretten på et krav som må være oppfylt for at det skal være aktuelt å kunne trekke fra ytelser fra andre (for eksempel

---

¹ Askeland (2006) s. 32

trygdeytelser og forsikringsytelser) i et erstatningsoppgjør. For at noe skal være kompensasjonsrelevant må formuesoverføringen komme som en konsekvens av at skaden har inntrådt, og dernest må ytelsen komme i stedet for en erstatningsmessig bestemt tapspost som ansvarlig skadevolder ellers skulle ha betalt.²

Kravet til kompensasjonsrelevans vil det ikke redegjøres nærmere for i denne fremstillingen.

Det foreligger en del avtaler forsikringsselskapene i mellom som regulerer hvordan regressadgangen skal praktiseres. Disse avtalene om gjennomføringen av regressretten i praksis, vil ikke bli behandlet i denne fremstillingen. Det vil heller ikke redegjøres for forsikringsselskaperes regressadgang overfor sikrede ved eierskifteforsikring. Dette er et stort tema som ville måtte behandles i en oppgave for seg.

1.1.4 Rettskildebildet

Oppgaven omhandler en sammenligning av regressreglene, og det tas utgangspunkt i lovteksten, som dermed blir den sentrale rettskilden. Lov om forsikringsavtaler, 16. juni 1989 nr 69 (forsikringsavtaleloven) inneholder ikke regler om regress. Slike regler finnes derimot i lov om skadeserstatning, 13. juni 1969 nr 26 (skadeserstatningsloven), som regulerer regressadgangen for henholdsvis personforsikringsselskaper og tingsskedeforsikringsselskaper. Øvrige lover som omhandler regressspørsmålet er lov om ansvar for skade som motorvognen gjer, 3. februar 1961 (bilansvarsloven) og lov om yrkesskedeforsikring, 16. juni 1989 nr 65 (yrkesskedeforsikringsloven).

Hva som innholdsmessig ligger i lovteksten fremgår bl.a. av forarbeidene til den enkelte lov. Regressspørsmål er til en viss grad behandlet i forarbeidene til de ovennevnte lover. Det

---

² Bjørnar Eilertsen, www.harduensak.no, <http://www.harduensak.no/jusleksikon/Kompensasjonsrelevans>

var særlig et sentralt spørsmål ved utarbeidelsen av endringene i skadeserstatningsloven.³ Forarbeidene er således en viktig kilde som gir oversikt over lovgivers intensjon og tanke bak de ulike regressreglene.

Det finnes noe rettspraksis som omhandler regressspørsmålet. I denne fremstillingen henvises det først og fremst til Høyesterettspraksis der det foreligger uttalelser som er relevante for regressadgangen.

Juridisk litteratur har også vært en sentral rettskilde i forhold til temaet for oppgaven.

1.2 Regress

1.2.1 Definisjon av regress

Det finnes ingen legaldefinisjon av begrepet regress. Begrepet kommer av det latinske ”regressus” som betyr ”tilbakegang”, og det brukes normalt om et krav om å få dekket et beløp man har betalt for en annen. I den juridiske litteratur anvender forskjellige forfattere noe ulike definisjoner av begrepet regress. Etter hva jeg kan se, er det imidlertid ikke betydelig forskjell i meningsinnholdet i de ulike definisjoner.

I følge Viggo Hagstrøm brukes begrepet regress i alminnelighet synonymt med gjensøkning, altså om et krav som en som har betalt, har på den egentlige debitor eller på en medskyldner.⁴ Basert på en sammenligning av ulike definisjoner gir denne et uttrykk for det meningsinnholdet som generelt tillegges begrepet.

Vi kan skille mellom ensidig og gjensidig regress. Med gjensidig regress menes tilfeller hvor én av flere erstatningsansvarlige dekker skadelidtes tap, og hvor denne deretter krever

---

³ Se f.eks. NOU 1977: 33 Ot.prp. nr 75 (1983-1984), Ot.prp. nr 60 (1980-1981)

⁴ Hagstrøm (2011) s. 712

regress av den eller de andre ansvarlige for den samme skadeforvoldelsen for den andelen av tapet som denne eller disse skal bære etter et innbyrdes oppgjør, jf skadeserstatningsloven § 5-3 nr 2.⁵

Det er imidlertid den ensidige regress som er aktuell i forbindelse med forsikringsselskapenes regressadgang overfor ansvarlig skadevolder, og som dermed er tema for denne fremstillingen.

Den ensidige regress kjennetegnes ved at en tredjemann dekker skadelidtes tap, for så å kreve sin betaling tilbakebetalt av den erstatningsansvarlige. Den som i første omgang dekker tapet overfor skadelidte, overtar på denne måten skadelidtes krav mot skadevolder. Tredjemann er ikke skadevolder og dermed ikke erstatningsansvarlig for kravet, men kan hefte på annet grunnlag, for eksempel etter offentligrettslige regler, eller etter kontrakt med skadevolder eller skadelidte.⁶ Forsikringsselskapets eventuelle plikt til å dekke skaden reguleres av avtalen mellom forsikringstakeren og selskapet.

Regresskravet kan for øvrig være hjemlet i lov eller forankret i sedvaneretten, dvs. i alminnelige regressgrunnsetninger. Se henholdsvis punkt 1.2.2 og 1.2.3 nedenfor.

I følge Viggo Hagstrøm kan regresskrav også baseres på konkrete reelle hensyn. Han uttaler i Obligasjonsrett på side 712 at; *”Regresskrav kan også oppstilles på fritt grunnlag etter en avveining av de reelle hensyn. En oppfatning om at regresskrav forutsetter at det kan påvises et bestemt rettsgrunnlag (hjemmel), er i dag i alle fall ikke holdbar”*.

---

⁵ Engstrøm (2010) s. 162

⁶ Askeland (2006) s. 16

1.2.2 Lovfestet regress

De lovfestede regressregler finnes først og fremst i lov om skadeserstatning 13. juni 1969 nr 26 (skl) § 3-7 for personskader og § 4-3, jf § 4-2 for tings- og formuesskader. Begge bestemmelsene er grovt sett videreføring av de eldre regressregler i den tidligere forsikringsavtalelov, Fal. 1930 § 25. Fal. 1930 ble erstattet med forsikringsavtaleloven av 16. juni 1989 nr 69 (FAL), men regressreglene ble altså flyttet til skadeserstatningsloven.

Bilansvarsloven (BAL) inneholder også regressregler, nemlig for trafikksikreren, og loven gjelder uavhengig av bestemmelsene i skadeserstatningsloven, jf skl § 4-4.

Regressbestemmelsene gjelder ulike former for forsikring, og terskelen for når selskapene kan kreve tilbakebetaling er forskjellig.

Videre kan som nevnt en rett til ensidig regress også hvile på ulovfestet grunnlag.

1.2.3 Den ulovfestede regressregel

Hovedregelen i norsk rett er at den som dekker skadelidtes tap, trer inn i skadelidtes krav mot skadevolderen og kan kreve regress (tilbakesøking) av den ansvarlige skadevolder.

Dette prinsippet, som ofte blir betegnet som *cessio legis* (latinsk; ”overdragelse i kraft av loven”) eller som subrogasjon, er utviklet gjennom sedvanerett og rettspraksis. *Cessio legis* gjaldt opprinnelig kausjonistens regresskrav ved innfrielse av debtors fordring, men ble etter hvert gitt en større rekkevidde. Begrepet benyttes i moderne rettspråk bl.a. om det tilfellet at et forsikringsselskap som har dekket en skade, automatisk overtar sikredes krav på skadevolder. *Cessio legis*, subrogasjon og regress kan følgelig tillegges mer eller mindre det samme meningsinnholdet. Det er likevel regressbegrepet som benyttes i denne fremstillingen.

For norsk rett må det legges til grunn at vi gjennom en rekke dommer har etablert en ulovfestet regel om regress mot skadevolder for den som dekker skaden ut fra en forpliktelse overfor skadelidte.⁷ Dette fremkommer av bl.a. Rt. 1963 s. 129, Rt. 1968 s. 48, Rt. 1986 s. 381, Rt. 1993 s. 1018 og Rt. 1997 s. 1029. Det kan følgelig legges til grunn at etter alminnelige rettsgrunnsetninger har en som har dekket et tap en annen er ansvarlig for, et regresskrav mot den ansvarlige.

Fra Rt. 1986 s. 381 på side 384 hitsettes følgende:

”For Høyesterett har det som nevnt ikke vært bestridt at den som dekker en skadelidts tap, som utgangspunkt kan søke regress hos den som er ansvarlig for skaden. Dette er jeg enig i. Jeg viser til de tre høyesterettsdommer som er nevnt av den ankende part, særlig til dommen i Rt-1968-48, der fire av de fem dommere bygget på at en pensjonskasse var trådt inn i skadelidtes krav ved en cessio legis. (...) Jeg peker også på at regressretten har sin rot i festnet rettsoppfatning fra lang tid tilbake, jfr. flertallets bemerkninger i dommen i Rt-1968-48.”

Dette synspunkt ble ytterligere stadfestet i Rt. 1997 s. 1029 der Høyesterett på side 1036 uttaler at ” ... det følger av alminnelige rettsgrunnsetninger at den som har dekket en annens forpliktelse, normalt og som utgangspunkt, har et regresskrav i behold. Det er avskjæring av regress som krever særskilt hjemmel.”

Etter dommen inntatt i Rt. 2003 s. 1601 har det imidlertid i den juridiske teori vært stilt spørsmål ved om prinsippet må modifiseres i noen grad. Saken gjaldt en kommunes krav om regress fra et trafikksikringsselskap for utgifter til pleie av og omsorg for en trafikkskadet person. Kommunen fikk ikke gjennomslag for sitt regresskrav. Retten uttaler i dommens avsnitt 38 at det neppe er grunnlag for et så generelt utgangspunkt som det som oppstilles i Rt. 1997 s. 1029 når det gjelder offentlige ytelser.

---

⁷ Askeland (2006) s. 56

Bjarte Askeland vurderer dommen i artikkelen ”Regress og regressavskjæring – Rt. 2003 s. 1601”, publisert i Tidsskrift for erstatningsrett 2004 s. 43. Basert på Høyesteretts uttalelser i dommen hevder Askeland at det neppe er grunnlag for å stille opp et alminnelig deklarasjonsprinsipp om at den som betaler et erstatningskrav som en annen er ansvarlig for har regress mot skadevolder dersom intet annet er vedtatt av lovgiver. Dette spørsmålet avhenger etter Askelands mening av konteksten og av hvilke verdivurderinger som gjør seg gjeldende på området.

I følge Peter Lødrup ligger imidlertid det generelle prinsippet fast, selv om Høyesterett i Rt. 2003 s. 1601 ikke lot regressmuligheten gjelde for offentlige ytelser, i hvert fall ikke for helse- og omsorgsytelser som tilbys befolkningen i sin alminnelighet.⁸

Det samme synet deles av Erik Monsen i artikkelen ”Fradrag for overvelting ved utmåling av erstatnings- og tilbakesøkningskrav?” publisert i Tidsskrift for Erstatningsrett 2007 s. 195 der han bl.a. vurderer dommen fra 2003. Monsen uttaler på side 209 at *”Jeg forstår disse uttalelsene (Høyesterett sine i Rt. 2003 s. 1601 avsnitt 38, min anm.) som uttrykk for at det fremdeles gjelder et utgangspunkt om regress overfor den ansvarlige for den som har dekket en annens tap.”*

Monsen fremhever videre at hovedpoenget i dommen er at Høyesterett fraviker oppfatningen som kom til uttrykk i Rt. 1997 s. 1029 om at avskjæring av regress krever særskilt hjemmel, og understreker at det ikke kan stilles krav om ”klarhet og utvetydighet i de rettskilder som skal kunne begrunne avskjæring av regress”, men at spørsmålet om regressavskjæring må avgjøres ved en samlet vurdering. Videre fremhever Monsen i likhet med Lødrup at uttalelsene til Høyesterett først og fremst omhandlet regress i tilfeller hvor tredjemanns tapsdekning har form av offentlige ytelser, og da særlig helse- og omsorgsytelser som tilbys befolkningen i sin alminnelighet uavhengig av om ytelsen kompenserer et tap som er lidt ved en erstatningsbetingende begivenhet. Det kan dermed

---

⁸ Lødrup (2009) s. 97

hevdes at resultatet i Rt. 2003 s. 1601 ikke gjelder generelt, men spesielt for denne type regresskrav.

Som det fremgår av det ovennevnte er det i den senere tid oppstått noe uenighet om regressrettens omfang. Likevel er det trolig fortsatt forsvarlig å hevde at det foreligger et ulovfestet prinsipp om regressrett for den som har dekket et tap som en annen er ansvarlig for.

DEL 2 FORSIKRINGSSSELKAPENES REGRESSADGANG

2.1 Innledning

Som tidligere nevnt er det oppstilt ulike regler for de forskjellige typer forsikringsselskapers regressadgang. Regressadgangen til personforsikringsselskaper og tings- og formuesforsikringsselskaper er regulert i henholdsvis skadeserstatningslovens § 3-7 og § 4-3, jf 4-2.

Ansvarsforsikringsselskapenes regressadgang er derimot ikke regulert i skadeserstatningsloven. Det fremgår av forarbeidene til skadeserstatningsloven at det ved ansvarsforsikringer normalt ikke blir aktuelt med regresskrav.⁹ I visse tilfelle kan det imidlertid oppstå spørsmål om regressretten, og dette behandles i punkt 2.6 nedenfor.

Det vil i det følgende redegjøres for innholdet i de ulike regressreglene og de begrensninger som oppstilles i forhold til den ulovfestede regel om regressadgang.

Det blir også redegjort for trafikksikrers regressadgang, som reguleres av bilansvarslovens regler, for å illustrere et ytterligere eksempel på hvordan regressadgangen gjennomføres ulikt for de forskjellige typer forsikringsselskaper. Aller først følger en nærmere beskrivelse av de ulike typer forsikringer.

2.1.1 Definisjoner: de ulike typer forsikringer

I forsikringsavtaleretten opereres det med et skille mellom skadeforsikring og personforsikring. Skillet er gjennomført i lov om forsikringsavtaler 16. juni 1989 nr 69 (FAL), se henholdsvis FAL § 1-1 annet ledd og § 10-1 annet ledd første punktum.

---

⁹ NOU 1987: 24 s. 152

2.1.1.1 Personforsikring

I FAL § 10-1 annet ledd heter det: *“Med personforsikring menes livsforsikring, ulykkesforsikring og sykeforsikring.”*

Personforsikring knytter seg således til personers liv eller helbred. I skl § 3-7 brukes uttrykket ”personskadeforsikring”, og det omfatter det samme som ”personforsikring” etter FAL § 10-1 annet ledd. Det er karakteristisk for personforsikringene at det ikke ligger noen begrensninger i forhold til at ingen skal tjene på forsikringen slik som det gjør i skadeforsikring.

2.1.1.2 Skadeforsikring

Av FAL § 1-1 annet ledd følger det at *”Med skadeforsikring menes forsikring mot skade på eller tap av ting, rettigheter eller andre fordeler, forsikring mot erstatningsansvar eller kostnader, og annen forsikring som ikke er personforsikring”*.

Skadeforsikring blir altså definert negativt i loven ved at det beskrives som å omfatte alle typer av forsikring som ikke er å anse som personforsikring.

De fleste typer av skadeforsikringene lar seg plassere innenfor en av de følgende hovedkategoriene: tingsskadeforsikring, driftsinteresseforsikring, ansvarsforsikring, og kredittforsikring.

Ved skadeforsikring opererer man med et prinsipp om berikelsesforbud som innebærer at ingen skal tjene på forsikringen. Man skal få dekket det økonomiske tapet som er lidt, verken mer eller mindre.

2.1.1.3 Tingsskadeforsikring

Tingsforsikring er som nevnt en type skadeforsikring. Dette er forsikringer som skal dekke mot tap som følge av at en eller flere formuesgjenstander lider totaltap eller skade. Det kan for eksempel være tale om skade på eller tap av eiendom, biler, varer under transport osv. Tingsforsikringer kalles ofte for ”kaskoforsikring”, først og fremst i bilforsikring og i skipsforsikring. Skadeserstatningsloven § 4-2 regulerer regressretten ved forsikring for tingskade.

En tingsforsikring innebærer at risikoen for skade på egne ting overføres til forsikringsselskapet. Denne forsikringsformen virker helt uavhengig av erstatningsretten, og dekker skaden uansett om det er en personlig ansvarlig skadevolder eller ikke.¹⁰

2.1.1.4 Ansvarsforsikring

Ansvarsforsikring er også en type skadeforsikring. Formålet med ansvarsforsikring er å sikre forsikringstakeren mot den økonomiske risikoen som ligger i at han pådrar seg erstatningsansvar overfor andre. Det er de alminnelige erstatningsreglene som avgjør om, og i hvilken utstrekning, selskapet blir ansvarlig.

For risikabel virksomhet stilles det ofte krav fra lovgiver om ansvarsforsikring for å sikre at skadevolderen er økonomisk i stand til å dekke det ansvaret han måtte bli pålagt. For disse forsikringer, er det hensynet til skadelidte som står sentralt. Det er videre aktuelt med tvungen forsikring for visse yrker, som f.eks. advokater, se lov om domstolene, 13. august 1915 nr 5 (domstolloven) § 222, jf advokatforskriften 96/1161 kapittel 2.¹¹

---

¹⁰ Wilhelmsen (1990) s. 149

¹¹ Bull (2008) s. 32

2.1.1.5 Trafikkforsikring

Trafikkforsikring er en lovpålagt forsikring for bileier for skade som motorvogn gjør.

Trafikkforsikring er en spesiell form for forsikring. Den er ikke en ren ansvarsforsikring, fordi det ikke er krav om at ”sikrede” er ansvarlig, jf. bilansvarsloven § 4. Det er heller ikke en ren ulykke- eller tingsskadeforsikring for skadelidte. Forsikringen har imidlertid elementer av begge deler, ved at den fungerer som ansvarsforsikring for ”vognens ansvarlige” på skadevoldersiden (dvs. vogneier, bruker, fører og passasjer), og som en fulldekkende ulykke- og tingsskadeforsikring for folk på skadelidtesiden (med unntak bl.a. i § 5 og § 7). Den har således dels en ansvarsforsikringsfunksjon og dels en ulykkeforsikringsfunksjon.¹²

Trafikkforsikring og kaskoforsikring omtales gjerne samlet som motorvognforsikring. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at det er tale om to prinsipielt ulike forsikringsordninger. Dette vil det bli redegjort nærmere for i avsnittet om regress for trafikkforsikringselskapene nedenfor.

2.2 Nærmere om problemstillingen og litt om hensyn bak reglene

Reglene om forsikringselskapers regress får aktualitet når en skade er dekket økonomisk av et forsikringselskap, og det samtidig finnes en erstatningsrettslig ansvarlig for skaden. Det blir spørsmål om og eventuelt i hvilken grad forsikringselskapet kan kreve sine utbetalinger til skadelidte refundert av den ansvarlige.¹³

Etter generelle ulovfestede prinsipper har som nevnt den som har dekket et tap en annen er ansvarlig for et regresskrav mot den ansvarlige. I henhold til det dette prinsippet foreligger

---

¹² Norsk Lovkommentar av 2011, note 9 til § 1

¹³ NOU 1987: 24 s. 29

det ingen begrensninger knyttet til regresskravet, som for eksempel krav om kvalifisert skyld eller lignende hos den ansvarlige skadevolder.

Basert på ulovfestede erstatningsregler, slik de eksempelvis har kommet til uttrykk i skl § 5-3, har skadelidte også en valgrett i forhold til hvem han ønsker å gå på for å få sitt krav dekket. Dette fører til at skadelides valg i de tilfeller der det er flere som kan være erstatningsansvarlige for tapet, blir avgjørende for hvem som skal dekke tapet i siste omgang. Dette gjør seg i alle fall gjeldende dersom den av de ansvarlige som skadelidte velger å gå på, ikke har anledning til å søke regress av de øvrige ansvarlige.¹⁴

Uten lovgivning om disse spørsmål, ville altså valget og regressretten vært den store hovedregel.

For lovgiveren er derfor spørsmålet om det bør oppstilles begrensninger i regressretten, og dermed også for skadelidtes valgrett. Spørsmålet om skadelidtes valgrett gjør seg først og fremst gjeldende i forhold til tingsskadeforsikring. Tingsforsikrerens regress og skadelidtes valgrett bør være underkastet de samme begrensninger. Det ville være lite heldig om skadelidtes valgrett gikk lenger enn regressmuligheten, idet valget da ville avgjøre hvem tapet endelig skulle belastes.¹⁵ Dette ville kunne virke som en svært tilfeldig fordel for den som slapp unna ansvaret, og ville kunne gjort det vanskelig å motivere potensielle skadevoldere til å unngå skade.

Dette var et tema for lovgiver under utarbeidelsen av regressbestemmelsene i skadeserstatningsloven. Fra Ot.prp. nr 75 (1983-1984) s. 4 hitsettes følgende:

”Den skadelidtes adgang til å gjøre gjeldende sitt erstatningskrav mot skadevolderen (når skaden kan kreves dekket av skadeforsikring), blir foreslått begrenset på samme måte som nevnt for skadeforsikringsselskapets regressrett.”

---

¹⁴ Dette er forøvrig ikke løsningen som følger av skl § 5-3 nr 2, som gir hjemmel for den som har foretatt utbetalingen overfor skadelidte til å kreve regress av de øvrige skadevoldere for den del de er ansvarlige for. Dette betegnes som den gjensidige regress.

¹⁵ Lødrup (2009) s. 97

Lovgiveren har gjennom bestemmelsene i skadeserstatningsloven gitt regler som begrenser det ulovfestede utgangspunkt. Særlig for personforsikrers vedkommende er det relativt strenge begrensninger som oppstilles. Også for tings- og formuesforsikring oppstilles det, i alle fall i utgangspunktet, sterke føringer for både regressadgangen og skadelidtes valgrett. Når det gjelder ansvarsforsikringsselskapers regressadgang overfor sin forsikringstaker og sikrede, er det forsikringsavtalelovens regler og forsikringsavtalen som virker begrensende.

I det følgende vil jeg redegjøre for de begrensningene i forsikringsselskapenes regressadgang som er oppstilt av lovgiver. Det kan allerede her være grunn til å nevne at ettersom forsikringsselskapene trer inn i skadelidtes krav, vil de samme innsigelser som skadevolder kan gjøre gjeldende overfor skadelidte gjelde likefullt overfor skadelidtes forsikringsselskap. Dette kan eksempelvis være reduksjon av kravet basert på skadelidtes medvirkning, jf skl § 5-1, lemping av kravet i henhold til skl § 5-2, samt øvrige innsigelser skadevolder kan gjøre gjeldende.

2.3 Personforsikringsselskapenes regressadgang – skl § 3-7

2.3.1 Innledning

Ved personskade er utgangspunktet etter skl § 3-7 nr 1 at det ikke kan kreves regress for utbetalte forsikringsytelser uten at skaden er voldt forsettlig av skadevolder. I tillegg til kravet om forsett, stilles det opp en ytterligere begrensning ved at regressretten aldri går lenger enn forsikringsytelsen har ført til fradrag etter skl § 3-1 ved utmålingen av skadevolders ansvar overfor skadelidtes tap.

Ved de omfattende begrensningene som er oppstilt i loven blir det for personskadeforsikringer i prinsippet tale om regressavskjæring i motsetning til

regressadgang. Lovgiver har med dette valgt å kanalisere den endelige fordeling av tapet vekk fra skadevolder (med unntak av forsettilfellene) og mot personforsikringselskapet.

Hvorfor man har falt ned på denne løsningen er ikke drøftet særlig grundig i forarbeidene, men hovedbegrunnelsen for valget synes å være at man ønsket å få like regler for trygd - og personforsikring.¹⁶

Fra Ot.prp. nr 75 s. 21 og s. 24 hitsettes:

”... regressadgangen bør være den samme hva enten det gjelder regress for trygdeytelser, pensjonsytelser, forsikringsytelser eller lønn under sykdom m v. ... For å få sammenfallende regler, foreslår departementet at regress for forsikringsytelser ved personskadeforsikring også blir begrenset til forsettlig voldt skade, jf utkastet § 3-7 nr 1.”

Det har nok også hatt betydelig innvirkning at det allerede før lovrevisjonen i praksis gjaldt et regressforbud for personskadeforsikring, se Fal. 1930 § 25.¹⁷

Det foreligger imidlertid en relativt stor forskjell mellom regressreglene for henholdsvis forsikringsselskaper og trygden. Ved trygdens utbetalinger blir skadevolders erstatningsansvar redusert tilsvarende, jf skl § 3-1 tredje ledd, første punktum. En slik automatisk fradragsregel gjelder derimot ikke ved forsikringsytelser. Når skadelidte mottar en forsikringssum etter en ulykkesforsikring eller en annen form for personforsikring, skjer det intet automatisk fradrag krone for krone i erstatningssummen.

Bestemmelsen i skl § 3-1 tredje ledd, annet punktum, bestemmer at det ”kan” gjøres fradrag for slike forsikringsytelser i skadevolders erstatningsansvar. I forarbeidene legges det imidlertid til grunn at det ”bør vises romslighet” med hensyn til å gjøre fradrag fordi skadelidte får utbetalt ytelser fra en privat forsikringsordning.¹⁸ Etter gjeldende praksis fra

---

¹⁶ Se Ot.prp. nr 60 (1980-81) s. 21, Ot.prp. nr 75 (1984-85) s. 24 og Innst.O. nr 92 (1984-85) s. 4

¹⁷ Askeland (2006) s. 124

¹⁸ Se Engstrøm (2010) s. 122 og Ot.prp. nr 4 (1972-1973) s. 36

forsikringselskapene blir det som regel heller ikke gjort fradrag etter denne ”kan - regelen”. Mer om denne bestemmelsen følger i punkt 2.3.2.3 nedenfor.

En av hovedbegrunnelsene for begrensningen i trygdens regressadgang var å forenkle erstatningsoppgjørene. Det var med andre ord først og fremst praktiske og prosessøkonomiske hensyn som lå bak, ettersom trygden ikke hadde praktisk mulighet til å følge opp de mange regresskravene som var aktuelle.¹⁹ Ovennevnte forskjell kan derfor kanskje begrunnes i at de praktiske problemer ikke har vist seg å være like omfattende for forsikringsytelser.

2.3.2 Innholdet i regelen

2.3.2.1 Kravet til forsett

I henhold til skl § 3-7 nr 1 kan forsikringselskapene ved personforsikring ”ikke kreve regress hos den ansvarlige” for selskapets ”utgifter og ansvar på grunn av skaden, med mindre denne er voldt forsettlig av den erstatningsansvarlige selv”. Det første spørsmålet blir følgelig hva som ligger i ordlyden ”forsettlig”.

En naturlig språklig forståelse av ordlyden ”forsettlig” tilsier at skadevolder er klar over skaderisikoen som hans atferd innebærer. Forarbeidene til skadeserstatningsloven inneholder ingen uttalelse om hva som er ment å ligge i begrepet, og rettspraksis knyttet til bestemmelsen gir heller ingen løsning.

I juridisk litteratur er det imidlertid uttalelser som knytter begrepet til det strafferettslige begrep og som gir det samme meningsinnhold som det er tillagt der.

---

¹⁹ Engstrøm (2010) s. 163

Nils Nygaard, Skade og Ansvar, side 166, uttaler at forsettbegrepet i erstatningsretten betyr at *”skadevolderen var klar over handlinga og det skadepotensialet den innebar”*. Og på side 209 trekker han paralleller til det strafferettslige forsettbegrep, og uttaler deretter at *”Forsett betyr at han på det kritiske tidspunkt hadde kunnskap om den relevante situasjonen og innsikt i kva som ville fylgja av hans handlemåte, og likevel handla som han gjorde.”*

I strafferetten sier man gjerne at forsett foreligger når skadevolder har regnet skadefølgen som overveiende sannsynlig, og likevel har foretatt handlingen selv om skadefølgen i og for seg ønskes unngått. Skadevolder ser altså risikomomentet ved sin handling, men er likevel villig til å ta denne risikoen. Dette er noe annet, og mer alvorlig enn ved grov uaktsomhet. Ved grov uaktsomhet har skadevolderen ikke vært klar over risikoen hans atferd representerer, men har opptrådt sterkt klanderverdig ved ikke å oppfatte den aktuelle risikoen. Begrepet grov uaktsomhet omtales nærmere nedenfor.

2.3.2.2 ”den erstatningsansvarlige selv”

Ordlyden ”den erstatningsansvarlige selv” tilsier at det kun er den som selv har opptrådt erstatningsbetingede det kan rettes regresskrav mot.

Forarbeidene til loven støtter denne tolkningen, og det er følgelig på det rene at adressaten for regresskravet er den som selv har voldt skaden forsettlig. Hans arbeidsgiver hefter ikke for kravet, og heller ikke hans ansvarsforsikrer. Hensynet bak dette personlige regressansvaret er prevensjonsmomentet, jf Ot.prp. nr 42 (1969-1970) s. 44. Det ble lagt til grunn at hvis trusselen om økonomisk sanksjon ikke for noe tilfelle var til stede, ville det være grunn til å tro at skadevolder i mindre grad vegret seg for å utføre skadevoldende handlinger, enn der risikoen for regresskrav lå som ”ris bak speilet”.

Det er altså kun den som har voldt skaden selv det kan kreves regress av. Dette stemmer overens med for eksempel FAL § 4-9, der det heter at ansvarsforsikringsselskapet ikke er ansvarlig for forsettlig fremkallelse av forsikringstilfellet. Se mer om dette under punkt 2.3.3 nedenfor.

2.3.2.3 Den ytterligere begrensningen i skl § 3-7 nr 1 in fine

Selv om det konstanteres forsett på skadevoldersiden gjelder regressretten *”bare i den utstrekning ytelsene tillegges betydning ved utmålingen av skadevolderens ansvar overfor den skadelidte (jf § 3-1 tredje ledd)”*, jf skl § 3-7 nr 1 in fine.

I henhold til skl § 3-7 nr 1 gis det altså hjemmel for regress kun for utbetalinger som rent faktisk har gått til fradrag og således redusert skadevolders erstatningsansvar overfor skadelidte etter skl § 3-1 tredje ledd.²⁰

For ytelser etter skl § 3-1 tredje ledd, første punktum, som bl.a. omfatter ytelser fra trygd og pensjon, gjøres fradraget i skadevolders erstatningsansvar krone for krone. Regelen fastsetter hvilke fradrag som *skal* gjøres og innebærer at skadelidtes rett til erstatning av skadevolderen blir redusert tilsvarende. Disse fradrag kan i henhold til skl § 3-7 nr 1 in fine gjøres til gjenstand for regresskrav overfor skadevolder der han har utvist forsett.

Bestemmelsen i skl § 3-1 tredje ledd, annet punktum omfatter forsikringsytelser hvor det ikke er skadevolderen som har betalt forsikringspremien. Det er således tale om forsikringer på skadelidtesiden. I henhold til denne bestemmelsen *”kan”* det tas hensyn til, og således gjøres fradrag for, slike forsikringsytelser ved beregningen av skadevolders erstatningsansvar. Bestemmelsen er en skjønnsmessig fradragsregel, og som nevnt under punkt 2.3.1 ovenfor benyttes denne fradragmuligheten vanligvis ikke av

---

²⁰ I tilknytning til dette temaet, reiser det seg spørsmål i forhold til kravet om kompensasjonsrelevans. Som nevnt innledningsvis, vil ikke dette bli behandlet i denne fremstillingen.

forsikringsselskapene.²¹ Dette innebærer at skadevolders erstatningsansvar som regel ikke reduseres, og kan begrunnes i hensynet til skadelidte og at det ikke er rettferdig at skadevolder skal få en fordel av forsikringsytelser som skadelidte har betalt for.²²

For forsikringsytelser etter bestemmelsen i annet punktum er regressretten i alle tilfelle begrenset til den delen av forsikringsbeløpet som faktisk er trukket fra i skadevolderens eget ansvar overfor skadelidte, jf Ot.prp. nr 75 (1983-1984) s. 61. Ettersom denne muligheten vanligvis ikke benyttes av selskapene, blir det sjelden tale om regress for personforsikringsselskapene i praksis.

Sett sammen må bestemmelsene i skl § 3-7 nr 1 in fine og § 3-1 tredje ledd, forstås slik at det som forsikringsselskapet kan kreve regress for når det er utvist forsett, er begrenset til det eventuelle fradraget for forsikringsytelser som er gjort i utmålingen av skadevolders erstatningsansvar. Disse begrensningene i regressadgangen er fastsatt for å unngå at skadevolderen må betale erstatning for samme skade to ganger.

2.3.3 Ansvarsforsikringsselskapets dekningsplikt

Ofte vil en skadevolder ha tegnet en ansvarsforsikring, og spørsmålet blir da om personforsikringsselskapet har regressadgang overfor dette selskapet.

Personskadeforsikringsselskapets regress mot den ansvarlige skadevolder, og dermed overfor hans ansvarsforsikringsselskap, er sterkt begrenset. Regressretten etter skl § 3-7 første ledd gjelder som nevnt bare der skadevolderen har fremkalt skaden med forsett.

---

²¹ Fradragmuligheten ble benyttet tidligere, men i 2003 valgte mange av forsikringsselskapene å slutte med det. Den tidligere praksis var at det ble gjort et skjønnsmessig fradrag ved forsikringsbeløp som oversteg 500 000 kr, se Askeland (2006) s. 129 og Engstrøm (2010) s. 123.

²² Se f.eks. Rt. 1999 s. 1967 der Høyesterett uttalte at det ville ”virke støtende om ytelsene fra de private ulykkesforsikringene skal tjene som grunnlag for å redusere den erstatning som hun (skadelidte, min anm.) har krav på etter trafikksikringen” (s. 1979).

Når det gjelder ansvarsforsikringsselskapets dekningsplikt må skl § 3-7 dessuten suppleres med FAL 4-9 første ledd, der det er heter at selskapet er uten ansvar der skadevolderen har fremkalt skaden med forsett.²³ Slik reglene i skadeserstatningsloven og forsikringsavtaleloven henger sammen blir det følgelig ikke aktuelt med regress for personforsikringsselskap overfor ansvarsforsikringsselskap. Hadde det derimot vært oppstilt et lavere skyldkrav enn forsett for personforsikringsselskapets regressadgang, ville problemstillingen kunne kommet på spissen, og regresspørsmålet ville blitt aktuelt.

2.3.4 Unntak fra kravet om forsett etter skl § 3-7 nr 3

Fra utgangspunktet om regressavskjæring i § 3-7 nr 1, oppstilles et unntak i § 3-7 nr 3, der det heter *”Ved forsikring som en arbeidsgiver har tegnet for en ansatt, kan selskapet forbeholde seg rett til regress mot den ansvarlige skadevolder”*.

En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at såfremt en forsikringsselskaper har tatt forbehold om det i vilkårene, oppstår en regressrett for forsikringsselskapet overfor skadevolder uten hensyn til kvalifisert skyld hos vedkommende.

Årsaken til dette unntaket fra begrensningene som er oppstilt for personforsikring for øvrig, skal forklares i det følgende.

I Norge har man en lovpålagt yrkesskedeforsikring for arbeidsgiver, jf lov om yrkesskedeforsikring 16. juni 1989 nr 65 (ysfl) § 3 første ledd. Gjennom yrkesskedeforsikringsloven har lovgiver søkt å kanalisere den endelige tapsfordelingen ved skade som oppstår i forbindelse med arbeid.

Hvis arbeidsgiver er ansvarlig skadevolder overfor skadelidte arbeidstaker, kan sistnevnte ikke kreve erstatning av sin arbeidsgiver, jf ysfl § 8 første ledd, første punktum, men må gå

---

²³ Arntzen (2000) s. 323

på forsikringsselskapet. Forsikringsgiveren kan på sin side ikke kreve regress av arbeidsgiver, med mindre denne har voldt skaden ved forsett, jf § 8 annet ledd. Dette er det samme skyldkravet som ellers for personskader.

Begrunnelsen for valget av denne løsningen fremkommer av forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven, se Ot.prp. nr 44 (1988-1989) s. 76. Det fremgår her at man mente at regress ved grov uaktsomhet ville motvirke formålet om å ”fjerne spørsmålet om skyld fra arbeidsplassene”. Å avskjære regress ved forsett fant man imidlertid at ville være ”åpenbart støtende”, og slik ble regressadgangen beholdt for disse tilfellene.

Ved forsikringer tegnet av arbeidsgiver til fordel for sine ansatte, der arbeidsgiver eller arbeidsgivers folk ikke er skadevolder, men skadevolder er en utenforstående tredjemann, betaler arbeidsgivers forsikrer erstatning til skadelidte arbeidstaker og overtar deretter kravet mot skadevolder.

I slike tilfeller reguleres regressspørsmålet av ysfl § 8 tredje ledd eller av skl § 3-7 nr 3, avhengig av i hvilken situasjon skaden oppstår. Begge regler hjemler en regress for forsikringsgiver mot den utenforstående skadevolder, selv om denne bare har utvist simpel uaktsomhet.

Der skaden som er påført arbeidstaker av utenforstående tredjemann er voldt i forbindelse med arbeid, reguleres regressadgangen av ysfl § 8 tredje ledd ettersom det her er tale om en yrkesskade. Forsikringsgiveren trer her inn i arbeidstakerens krav mot skadevoldende tredjeperson.

Det er ikke uvanlig at arbeidsgiver i tillegg til den tvungne yrkesskedeforsikringen tegner tilleggsforsikringer for sine ansatte, som også gjelder situasjoner utenfor de som kan oppstå på arbeidsplassen. I slike tilfeller er det skl § 3-7 nr 3 som kommer til anvendelse. På samme måte som ysfl § 8 tredje ledd er bestemmelsen et unntak fra prinsippet om regressavskjæring som ellers gjelder for personskader etter § 3-7, og innebærer at skader

som er voldt ved simpel uaktsomhet gir grunnlag for regresskrav mot skadevolder for forsikringsselskapet som har utbetalt erstatning til den skadelidte arbeidstakeren.

Slike tilleggsforsikringer omfatter ofte skadetilfeller som ikke kan betegnes som yrkesskader. Det kan for eksempel være ulykkesforsikringer for skader som inntreffer i forbindelse med fritidsreiser eller lignende. Høyesterett har imidlertid fastslått at bestemmelsen i § 3-7 nr 3 gjelder likefullt for forsikringer som dekker slike skadetilfeller.

I den såkalte Bryggesådommen inntatt i Rt. 1999 s. 711 presiseres regressrettens rekkevidde for slike tilleggsforsikringer arbeidsgiver har tegnet for arbeidstaker. Dommen omhandlet det tilfellet at en arbeidstaker var involvert i en trafikkulykke i forbindelse med en fritidsreise. Høyesterett uttaler i dommen at det ikke er grunnlag for å tolke bestemmelsen i § 3-7 nr 3 innskrenkende, og at regressretten således gjelder for alle ulykkeskadedytelser under personskadeforsikringer som arbeidsgiver har tegnet til fordel for sin ansatt.

Begrunnelsen for den lavere terskel for regress i forhold til de øvrige regler om personskade, synes å være at lovgiver har ansett det som ønskelig å begrense den økonomiske byrde som faller på arbeidsgiveren gjennom den lovpålagte yrkesskadeforsikringen, og at dette ga grunnlag for å gjøre unntak fra de vurderinger som lå bak den alminnelige regressavskjæring.²⁴ Dette hensynet fremkommer både av forarbeidene og av den ovennevnte Bryggesådommen.

I henhold til folketrygdloven § 23-8 må nemlig arbeidsgiveren betale til sin forsikrer en ekstra premie som forsikringsselskapene igjen skal betale til folketrygden. Årsaken til at folketrygden krever denne ekstra betalingen er trolig fordi trygden som hovedregel ikke kan søke regress hos den ansvarlige skadevolder for de utgifter den har i forbindelse med personskader. For å redusere den økonomiske byrde dette påfører trygden og samfunnet, har lovgiver pålagt den økte premiebetaling fra arbeidsgiver som går via

---

²⁴ Askeland (2006) s. 114

forsikringselskapene. Men ettersom man har ansett det som urimelig å la arbeidsgiver bli sittende med den økonomiske belastning i siste omgang har man tilkjent en utvidet regressadgang mot den ansvarlige skadevolder.

Dette er igjen et uttrykk for lovgivers kanalisering av det økonomiske ansvaret, som gir uttrykk for hvem man mener bør dekket tapet i siste omgang. Mer om denne kanaliseringen i forhold til regressreglene generelt følger under Del 3 nedenfor.

2.4 Tingsforsikringselskapets regressadgang – skl § 4-3, jf § 4-2

2.4.1 Innledning

I skadeserstatningsloven kapittel fire har lovgiver oppstilt begrensninger i forhold til utgangspunktene som følger av alminnelige rettsgrunnsetninger om regressrett for henholdsvis tings- og formuesforsikringselskaper.

Hvis vi ikke hadde hatt reglene i skl § 4-3, jf § 4-2, ville regressretten vært klar (dvs. at selskapet på bakgrunn av de ulovfestede regressreglene kunne ha krevd regress). Etter § 4-2 nr 1 a, jf § 4-3 er retten imidlertid begrenset til de tilfeller der skadevolder har utvist grov uaktsomhet. Likevel oppstilles ikke en slik begrensning i bestemmelsen i bokstav b, og det er under slike forhold at det alt overveidende antall skader voldes her i landet. Derfor kan man fortsatt si at vi står overfor en hovedregel om full regressrett.

Utgangspunktet er at det endelige tapet skal kanaliseres til tingsforsikreren, jf skl § 4-2 nr 1, jf Ot.prp. nr 75 s. 24 der det heter: *”Forslagene går ut på å kanalisere ansvaret for tingskade og annen formuesskade til skadelidtes foreliggende skadeforsikring og å begrense skadeforsikringselskapets adgang til å søke regress hos skadevolder.”*

Dette utgangspunktet er imidlertid som nevnt ikke hovedregelen i praksis. Unntakene i skadeserstatningsloven § 4-2 nr 1 og § 4-4 er så omfattende at det fremdeles er hovedregelen i norsk rett at skadelidte har en valgtrett, og at tingsforsikreren har regressrett overfor skadevolderen, dvs. i praksis hans forsikringsselskap.²⁵

Det vil i det følgende bli redegjort for innholdet i de nevnte bestemmelsene i skadeserstatningsloven kapittel fire og for de begrensninger som der oppstilles i forhold til den ulovfestede regressrett. Det kan her kort nevnes at for disse tilfeller er skadevolder en utenforstående tredjemann som ikke er en del av forsikringsavtalen. Videre er det allerede her grunn til å nevne at dersom skadevolder har dekket sitt ansvar hos en ansvarsforsikrer gir forsikringsavtaleloven § 7-6 hjemmel for skadelidte, eventuelt dennes tingsforsikringsselskap, til å gå direkte på ansvarsforsikringsselskapet.

2.4.2 Sammenhengen mellom skl § 4-3 og § 4-2

Lovgiver har valgt den løsning for forsikringsselskapenes regressadgang at den beror på, og henger sammen med, skadelidtes valgtrett. I skl § 4-3 heter det således at selskapet kan kreve regress for den erstatning det har utbetalt til skadelidte *”så langt skadelidte kunne ha krevd erstatning hos skadevolderen etter § 4-2”*.

Årsaken til denne løsningen er at det ikke skal få noen betydning for skadevolder om skadelidte velger å gå på sitt eget selskap eller på skadevolder. Når alt kommer til alt stilles skadevolder i samme posisjon uansett hva skadelidte velger, i og med at sistnevntes forsikringsselskap vil ha et regresskrav mot skadevolder i samme utstrekning som skadelidte i det hele tatt kan gå på skadevolder fremfor sitt eget forsikringsselskap.

---

²⁵ Lødrup (2009) s. 98

2.4.3 Litt om skadelidtes valgrett

Selv om det i utgangspunktet kan fremstå som om reglene begrenser skadelidtes valgrett i stor grad, er det i praksis en valgrett som er hovedregelen, basert på de omfattende unntakene som oppstilles i skl § 4-2 første ledd. Som det vil fremgå i det følgende er det kun i de tilfeller der det er tale om en personlig ansvarlig som opptrer på vegne av seg selv på en simpel uaktsom måte, at skadelidte ikke har en valgrett, men plikter å holde seg til sitt eget forsikringsselskap.

Det enkleste for skadelidte vil være å forholde seg til sitt eget selskap og slippe å måtte kreve erstatningen av skadevolder eller dennes eventuelle ansvarsforsikrer. Skadelidtes valgrett kan imidlertid ha betydning i ulik henseende, og dette kan påvirke skadelidte til å velge å gå på et alternativ fremfor et annet når han skal søke dekning for sitt tap. Valget kan for eksempel ha betydning i forhold til hvor stor forsikringssummen er i de ulike selskapene. Det er selvfølgelig hensiktsmessig for skadelidte å gå på det selskapet der forsikringssummen er størst. Valgretten har betydning også i forhold til egenandel. Det selskapet som har lavest egenandel, vil det være gunstig for skadelidte å velge ettersom egenandelen alltid trekkes fra summen som utbetales fra forsikringsselskapet. Videre kan valget få betydning for skadelidtes premiebetaling og bonus, i og med at disse kan økes av forsikringsselskapet på bakgrunn av tidligere utbetalte erstatninger i forbindelse med oppståtte forsikringstilfeller. Det vil derfor være en fordel for skadelidte å kunne velge å ikke gå på sitt eget selskap i forhold til sistnevnte.

2.4.4 Vilkåret "det er på det rene"

Innledningsvis, og dette gjelder for både bokstav a og bokstav b, er det viktig å påpeke at skadelidte får sin valgrett begrenset kun i den utstrekning "*det er på det rene*" at en skade kan kreves dekket av hans forsikring for tingskade eller annen formuesskade, jf skl § 4-2 nr 1.

Ordlyden ”det er på det rene” tilsier at det må være helt klart og uten tvil at skaden kan kreves dekket av skadelidtes selskap. Der selskapet gjør innsigelser i forhold til kravet er det ikke lenger ”på det rene” at kravet dekkes, og skadelidte kan således velge å forholde seg til skadevolder og hans ansvarsforsikrer. Han trenger ikke vente til hans eget selskap har bestemt seg. Denne tolkningen bekreftes av Ot.prp. nr 75 (1983-1984) s. 62, der det heter at:

”Dersom forsikringsselskapet reiser innsigelser mot skadelidtes krav, vil skadelidte kunne gjøre gjeldende erstatningskravet direkte mot den erstatningsansvarlige (skadevolderen). I disse tilfeller vil det ikke være på det rene at skaden kan kreves dekket av forsikring for tingskade eller annen formuesskade.”

I og med at skadelidtes valgrett ikke skal få noen betydning for den endelige tapsfordeling er det i § 4-2 nr 2 inntatt en bestemmelse der det heter at *”Dersom skadevolderen har betalt erstatning i større utstrekning enn han plikter etter paragrafen her, kan han kreve det overskytende fra vedkommende forsikringsselskap i det omfang skaden er dekket av forsikringen”*.²⁶

Ved at skadevolder på denne måten har anledning til å kreve sin utbetaling tilbakebetalt ivaretas lovgivers kanalisering av det endelige ansvaret. Skadevolder skal ikke risikere å måtte betale mer enn han behøver ved at forsikringsselskapet motsetter seg kravet i første omgang.

2.4.5 Kort om skadelidtes krav og skadevolders innsigelser

De begrensninger i skadelidtes erstatningskrav overfor skadevolderen som er nedfelt i skl § 4-2, gjelder bare *”i det omfanget”* skadelidte kunne kreve erstatning under sin tings- eller

---

²⁶ Se til dette Ot.prp. nr 75 (1983-84) s. 62 og s. 63

formueskadeforsikring. For skade som skadelidte selv må bære, for eksempel på grunn av egenandel eller utilstrekkelig forsikringssum, eller fordi skaden har rammet en ting eller interesse som ikke omfattes av hans tings- eller formueskadeforsikring, kan han fremme sitt erstatningskrav overfor den ansvarlige skadevolder.²⁷ Her kan imidlertid lempingsregelen i skl § 5-2 komme til anvendelse. Det er slått fast bl.a. i rettspraksis at bestemmelsen, som gir hjemmel for lemping av skadevolderens ansvar basert på en konkret rimelighetsvurdering, gjelder likefullt ved regresskrav som ved erstatningskrav generelt. Dommen inntatt i Rt. 2004 s. 165 (Eldresenterdommen) gir et eksempel på lemping av regresskrav.

Det følger videre av skl § 4-3 at de erstatningsrettslige innsigelser skadevolderen måtte ha mot skadelidte også har gjennomslagskraft overfor det regressøkende selskap. Krav om lemping etter skl § 5-2, som nevnt ovenfor, er et eksempel på en slik innsigelse. Videre gjelder det for eksempel påstander om at kravet må reduseres på grunn av skadelidtes medvirkning etter skl § 5-1 eller foreldelse av skadelidtes erstatningskrav overfor skadevolderen. Skadelidtes forsikringsselskap stiller dermed ikke sterkere enn om det var skadelidte selv som fremmet kravet mot skadevolder, men trer inn i det samme kravet skadelidte ville hatt mot skadevolder.

2.4.6 Bestemmelsen i skl § 4-2 første ledd bokstav a

Skadelidtes valgreit, og dermed også forsikringsselskapenes regressadgang, gjelder etter § 4-2 nr 1 bokstav a kun dersom skaden er voldt ”ved forsett eller grov uaktsomhet av den ansvarlige selv”.

En naturlig språklig forståelse av ordlyden ”den ansvarlige selv” tilsier at det er den som personlig er skadevolder som må ha opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt, og at det er denne det kan søkes regress av.

---

²⁷ Arntzen (2000) s. 320

Denne tolkningen er lagt til grunn i forarbeidene, jf Ot.prp. nr 75 (1983-84) s. 63, der det fremkommer at: *”Etter bestemmelsen i nr 1 bokstav a kan erstatningskrav gjøres gjeldende mot den erstatningsansvarlige dersom han selv har voldt skaden ved forsett eller grov uaktsomhet. Har han ikke det, gjelder ikke bestemmelsen selv om noen som han svarer for (t d hans arbeidstakere) har voldt skaden ved forsett eller grov uaktsomhet.”*

I slike tilfeller er det derimot bestemmelsen i bokstav b som kommer til anvendelse, ettersom det gjerne er tale om skade voldt i næring. Mer om dette følger nedenfor.

Etter dette er det på det rene at ”den ansvarlige selv” er den som selv har voldt skaden.

Det neste som må vurderes er hva som ligger i ordlyden ”grovt uaktsomt”.

Ordlyden tilsier at det må foreligge noe mer enn vanlig uaktsomhet; skadevolder må kunne bebreides i stor grad for å ha opptrådt som han har gjort. Det kan være grunn til å bemerke at det ikke er tale om en ulik definisjon i forhold til simpel uaktsomhet, men at det derimot er tale om en gradsforskjell.

I forarbeidene er det uttalt at *”Spørsmålet om den foreliggende uaktsomhet er grov, må avgjøres av domstolene i det enkelte tilfelle. Det skal likevel gjennomgående mye til for å karakterisere et forhold som grovt uaktsomt”*, se Ot.prp. nr 75 (1983-84) s. 30.

I dommen inntatt i Rt. 1970 s. 1235 uttaler Høyesterett følgende om begrepet grov uaktsomhet: *”... det må foreligge en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet”*.

Videre ble det i dommen inntatt i Rt. 1989 s. 1318, som gjelder advokatansvar, uttalt en del sentralt om hva som kan sies å ligge i ordlyden grovt uaktsomt. Det kan være grunn til å bemerke at Høyesterett uttaler at selv om det er forståelsen av begrepet i forhold til

ansvarsforsikring som var temaet i den aktuelle saken, vil forståelsen av begrepet i andre sammenhenger være av betydning når man søker å fastlegge dets innhold. Etter dette må det kunne legges til grunn at det innhold Høyesterett tillegger begrepet i denne dommen må kunne gjelde også i forhold til skl § 4-2.

Fra dommens side 1322, der den sentrale uttalelse om forståelsen av begrepet fremkommer, hitsettes:

”For at en oppførsel skal kunne karakteriseres som grovt uaktsom, må den etter mitt syn representere et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte. Det må dreie seg om en opptreden som er sterkt klanderverdig, hvor vedkommende altså er vesentlig mer å klandre enn hvor det er tale om alminnelig uaktsomhet.”

Denne tolkningen må som nevnt kunne legges til grunn som en generell forståelse av begrepet ”grovt uaktsomhet”.

Det meningsinnholdet som er tillagt begrepet av Høyesterett i de to ovennevnte dommer er opprettholdt i senere rettspraksis. I forhold til skl § 4-2 konkret, er det først og fremst Rt. 2004 s. 1942 (Kinaputtdommen), og RG 2004 s. 1279 (Gulating lagmannsrett) som omhandler begrepet.

I nevnte dommer uttaler ikke retten noe prinsipielt om selve innholdet i begrepet, men foretar en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle av om atferden er å anse som grov uaktsom.²⁸

Nils Nygaard, Skade og Ansvar, side 215, uttaler om begrepet grovt uaktsomhet at skillet mellom grov og ikke-grov uaktsomhet går på graden av avvik mellom den faktiske

---

²⁸ Fra rettspraksis for øvrig, kan det vises til Rt. 2004 s. 165 (Eldresenterdommen) og Rt. 2005 s. 901 (Bombedommen). Begge disse dommene gjaldt grovt uaktsomme handlinger, men det fremkommer ingen prinsipielle uttalelser om forståelsen av begrepet, og de dreide seg i hovedsak om lemping av skadevolders ansvar.

handling og normene for forsvarlig atferd. Dersom det er stor risiko for skade i den aktuelle relasjonen, og den påstått uaktsomme ikke reagerte på den, vil det lett bli markert avvik fra det forsvarlige. Dersom det gjelder risiko for skade på person, særlig dødsrisiko, eller dersom det gjelder særs store verdier ellers, for eksempel ved brann, er dette et moment som blir tillagt stor vekt ved vurderingen av om uaktsomheten er grov.

En gjennomgang av rettskildene viser etter dette at det ved vurderingen av om det foreligger grov uaktsomhet hos skadevolder i hovedsak blir tale om en konkret vurdering i det enkelte tilfelle, og at vurderingen tar utgangspunkt i om det foreligger et markert avvik fra vanlig, forsvarlig handlemåte.

2.4.7 Bestemmelsen i skl § 4-2 første ledd bokstav b

I henhold til bokstav b har skadelidte en valgtrett, og dermed også forsikringsselskapene en regressrett overfor skadevolder der skaden er voldt *”i hans yrke, ervervsvirksomhet eller dermed likestilt virksomhet”*.

Bestemmelsen i § 4-2 første ledd bokstav b gjelder uten hensyn til om skadevolderen er erstatningsansvarlig på subjektivt eller objektivt grunnlag, jf Ot.prp. nr 75 (1983-1984) s. 63, der det heter at:

”Bestemmelsen gjelder uten hensyn til hvilket ansvarsgrunnlag erstatningsansvaret i det konkrete tilfellet bygger på. Bestemmelsen gjelder således ansvar på objektivt grunnlag, lovfestet ansvar eller det ulovfestede objektive ansvaret. Videre gjelder bestemmelsen når skaden er voldt forsettlig eller uaktsomt i virksomheten. Dette gjelder så vel forsett eller uaktsomhet av vedkommende selv, herunder også organansvaret, som forsett eller uaktsomhet fra en arbeidstakers side (jf loven § 2-1).”

Bestemmelsen innebærer dermed at det ikke legges store begrensninger i forhold til de alminnelige rettsgrunnsetninger om regressrett, slik det i utgangpunktet gjøres etter bestemmelsens bokstav a.

Spørsmålet blir hva som ligger i ordlyden ”yrke, *erhvervsvirksomhet eller dermed likestilt virksomhet*”.

Ordlyden ”yrke” tilsier at det er ikke er tale om handlinger foretatt som privatperson, men som må ha preg av å være gjort i næring. Spørsmålet blir dermed hvor grensen mellom disse typer handlinger går.

I alle tilfelle favner ”erhvervsvirksomhet” etter ordlyden bredere enn ”yrke”, ettersom *erhvervsvirksomhet* kan tilsi alt som ikke bærer preg av å være hobbyvirksomhet, men som er egnet til å gi overskudd på lang sikt. Dette er en vanlig definisjon fra skatteretten, jf Rt. 1985 s. 319 (Ringnes-dommen), og det må kunne trekkes paralleller fra det innholdet som der er tillagt begrepet. Det må nok i alle tilfelle trekkes et skille mellom virksomhet som har et økonomisk tilsnitt, i motsetning til hobbyvirksomhet.

Med ”dermed likestilt” virksomhet, tas det først og fremst sikte på statlig og kommunal virksomhet, jf. Ot.prp. nr 75 (1983-1984) s. 29 og s. 30-31. At det offentliges ansvar går inn under § 4-2 nr 1 bokstav b var særskilt presisert av justisnemnda i Innst.O. nr 92 (1984-85) s. 5.

Hva som konkret omfattes av ordlyden ”yrke” og ”erhvervsvirksomhet” i bokstav b, er det ikke uttrykkelig sagt noe om i forarbeidene, og så vidt vites har det heller ikke vært tvilstilfeller oppe i praksis. Dette kan tyde på at det trolig ikke er praktiske problemer eller uenighet knyttet til forståelsen av innholdet i bestemmelsen.

Det sentrale for skillet mellom bokstav a og b må i alle tilfelle være hensynet til at den personlige skadevolder skal vernes mot den økonomiske belastning som et erstatningskrav

medfører. I næring har man anledning til å organisere sin virksomhet på en slik måte at ansvaret for tapet kan pulveriseres. På denne måten blir det økonomiske tapet et erstatningskrav medfører ikke like inngripende som det vil kunne være for en personlig skadevolder. Det er altså større likhet med et forsikringsselskap i så henseende.

Det sentrale for vurderingen blir følgelig hvem man utfører arbeid for, dvs. om det er for seg selv eller om det er som oppdragstaker.

I vurderingen av om man skal anse noe som å være gjort i næring eller ikke, er poenget dermed ikke å trekke en grense i forhold til for eksempel skatteregler, men derimot må det vurderes om det er tale om en type virksomhet som faller inn under det unntaket som lovgiver har ment å lage for å verne enkeltpersoner mot den tunge økonomiske belastning et erstatningskrav kan innebære.

Ettersom det alt overveiende antall skader i praksis faller innunder tilfellet regulert av skl § 4-2 nr 1 bokstav b, og videre at denne regelen ikke stiller begrensninger i forhold til skyldkrav, får vi i praksis en hovedregel om valgtrett for skadelidte og følgelig en regressrett for forsikringsselskapene. Dette innebærer således en ganske stor likhet med de ulovfestede alminnelige prinsipper om regressadgang.

2.4.8 Tingsforsikringsselskapets regressadgang overfor ansvarsforsikreren

Betingelsene for at selskapet skal kunne gjøre regresskrav gjeldende overfor skadevolderens ansvarsselskap er at skadevolderen er erstatningsansvarlig for skaden, og at skaden er dekningsmessig i henhold til forsikringsavtalen. Av FAL § 4-9 annet ledd følger det at selskapet ved ansvarsforsikring har full dekningsplikt selv om sikrede har fremkalt forsikringstilfellet ved grov uaktsomhet. Dette gjelder med mindre skadetilfellet skyldes overtredelse av sikkerhetsforskrift, se for så vidt FAL § 4-8.

I den utstrekning ansvarsselskapet er ansvarlig for skaden, trer det regressøkende selskap inn i skadelidtes sted. Selskapet kan således kreve erstatning direkte fra ansvarsselskapet etter reglene i FAL § 7-6, og det kan fremme sitt krav overfor ansvarsselskapet og skadevolderen i samme søksmål.

Dersom både tingsforsikrer og skadevolder er ansvarlig for samme skade, er utgangspunktet at hver av partene svarer solidarisk overfor skadelidte i forhold til sitt grunnlag, men at skadelidte bare skal ha sitt tap dekket en gang. Noe spørsmål om å kumulere dekningen for tingsskader, dvs. å gi skadelidte dobbel dekning for sitt tap, er det neppe grunn til å diskutere.²⁹

Ved solidaransvar generelt kan skadelidte velge hvem han vil gå på for å få dekning for sitt tap. Den som må betale skadelidte kan deretter i henhold til skadeserstatningsloven § 5-3 nr 2 kreve regress av den eller de andre ansvarlige for den andelen av tapet som denne eller de skal bære etter et innbyrdes oppgjør. Dette omtales gjerne som den gjensidige regress.

I forsikringsforhold kommer imidlertid reglene i skadeserstatningsloven kapittel fire inn og regulerer hvordan ansvaret skal kanaliseres basert på lovgivers vurdering av hvem som bør bli sittende med det endelige tapet.

2.5 Bilansvarslovens regulering av regressadgangen

2.5.1 Innledning

Trafikkforsikring etter bilansvarsloven er en tvungen forsikring basert på hensynet til skadelidte. Plikten til å tegne bilansvarsforsikring fremgår av BAL § 15, der det heter at *”Motorvogn som er registrert eller skulle vore registrert eller ha kjennemerke etter vegtrafikklova, skal eigaren trafikktrygda (...)”*.

---

²⁹ Wilhelmsen (1990) s. 166

I henhold til BAL § 4 *”har skadelidaren krav på skadebot hjå det trygdelaget som vognna er trygda i etter kapitel IV, endå om ingen er skuld i skaden”* for skade som motorvogn gjør. Forsikringsselskapet hefter altså uavhengig av skyld, direkte overfor skadelidte.

Utgangspunktet om et direkte objektivt ansvar for trafikkforsikringsselskapet innebærer imidlertid at det vil kunne være urimelig om selskapet i alle tilfelle skal være den som blir sittende med det endelige tapet. Selvfølgelig kan selskapet til en viss grad ta høyde for dette gjennom en økt premiebetaling for forsikringstaker, men vi skal i det følgende se på hvordan lovgiver har regulert den endelige tapsfordeling ved skade som motorvogn gjør.

BAL regulerer skade som motorvogn gjør, ikke skade på vognen selv, jf BAL § 5. Slik skade må eventuelt dekkes av bilens kaskoforsikring, som er en tingsforsikring. Dette innebærer at de regressregler som kommer til anvendelse for de tilfelle der selve motorvognen påføres skade, er de vanlige regler om regress for tingsforsikringsselskaper i henhold til skl § 4-3, jf § 4-2.

Dette fremkommer av Ot.prp. nr 75 (1983-84) s. 33. Fra nevnte forarbeider hitsettes: *”Men man har begrenset regelen (i skl § 4-4) til å gjelde trafikkforsikringen siden de nevnte bestemmelser i bilansvarlova bare gjelder denne forsikring og ikke vognskadeforsikring”*. Og fra side 7: *”Forlaget om å begrense regressretten skal imidlertid ikke gjelde regress etter bilansvarlova ved motorvognforsikring (utk § 4-4). Her foreslår utvalget at de nåværende regler i bilansvarlova §§ 8, 12 og 13 fortsatt skal gjelde. For vognskadeforsikringen gjelder derimot hovedregelen i utk § 4-2 og § 4-3, såframt ikke annet følger av kollisjonsregelen i bilansvarlova § 8.”*

2.5.2 Unntak fra begrensningene i skadeserstatningsloven

Trafikkforsikringsselskapets regressadgang reguleres av bilansvarslovens regler, og disse reglene er annerledes utformet enn regressreglene i skadeserstatningsloven. De representerer således særregler fra de begrensningene som er oppstilt i skadeserstatningsloven.

I skl § 4-4 nr 2 heter det at ”*Ved trafikkforsikring kan forsikringsselskapet kreve regress etter bilansvarslova §§ 8, 12 og 13 uten hensyn til reglene i § 4-3*”.

Dette medfører bl.a. at skillet som oppstilles etter § 4-2 mellom handling foretatt av privatperson eller i ervervsvirksomhet, ikke kommer til anvendelse ved trafikkforsikring. Uansett om den skadevoldende motorvogn ble brukt til privatkjøring eller ervervsvirksomhet, gjelder den fordeling av ansvaret som oppstilles i bilansvarsloven.³⁰

Når det gjelder personkretsen det kan kreves regress av, avgrenses denne i BAL § 12 til å være ”*den som eig eller bruker vogna eller var med i henne*”. Øvrige kan det altså ikke søkes regress av etter denne bestemmelsen.

I kommentarutgaven til skadeserstatningsloven på side 166 uttales det derimot at det må antas at trafikkforsikringsselskapet har alminnelig regressadgang (dvs. uten begrensninger i forhold til skyldkrav osv.) mot andre enn de som er nevnt i bilansvarsloven § 12.³¹ Dette baseres på at trafikkforsikring er en type ansvarsforsikring, og at disse typer selskapers regressrett ikke er lovregulert. Mer om regress ved ansvarsforsikring følger under punkt 2.6 nedenfor.

Regressansvaret i henhold til bilansvarsloven er et personlig ansvar. Det er bare gjerningsmannen som kan bli erstatningsansvarlig, og ikke for eksempel dennes

---

³⁰ Lødrup (2009) s. 100

³¹ Engstrøm (2010) s. 166

arbeidsgiver. På samme måte blir man ikke erstatningsansvarlig fordi om man var passasjer, og for så vidt omfattes av personkretsen etter bestemmelsen, med mindre passasjeren er den som er ansvarlig for skaden.

Sagt på en annen måte oppstilles det altså to vilkår for å bli ansvarlig etter bestemmelsen i BAL. Man må for det første omfattes av den nevnte personkrets. Videre må det foreligge ansvarsgrunnlag for den enkelte. Det er ikke tilstrekkelig at kun et av vilkårene er oppfylt.

Det nevnes kort at i likhet med regresskrav etter reglene i skadeserstatningsloven, kan også kravet etter BAL lempes, jf skl § 5-2, jf BAL § 12 tredje ledd.

Terskelen for trafikksikringsselskapets regressadgang fremkommer av BAL § 12 første ledd bokstav a. Det kreves grov uaktsomhet av den som er ansvarlig for skaden.

Hva som ligger i ordlyden ”*grov aktløyse*” blir det samme som etter skadeserstatningsloven. Og ettersom det er sparsomt med rettspraksis vedrørende bestemmelsen i § 12 bokstav a, blir det her naturlig å henvise til det som er sagt om dette i tilknytning til skl § 4-2 under punkt 2.4.6 ovenfor.

I tilknytning til forståelsen av begrepet i forhold til § 12 spesielt, fremgår av note 176 til bestemmelsen i Norsk Lovkommentar av 2011 at ”*det som særkjenner området for § 12 bokstav a er at kravet til forsvarleg handling ved føring av motorvogn er ganske strengt; avviket som må til for at handlinga skal kunne karakteriserast som grov aktløyse, må dermed ta utgangspunkt i dette. Likevel slik at det etter § 12 bokstav a nok skal mykje til for at avviket frå det forsvarlege skal få karakteristikken grov aktløyse.*”

Foruten de tilfeller der det foreligger grov uaktsomhet kan regress kreves etter BAL § 12 hvor motorvognen var stjålet, og videre av en fører som var påvirket av rus, dersom det ikke må legges til grunn at skaden også ville skjedd uten påvirkning. I henhold til FAL § 4-9 fjerde ledd kan da også ansvarsselskapet ”*uten hinder av bestemmelsene i første, annet*

og tredje ledd ta forbehold om ansvarsfrihet for forsikringstilfelle som sikrede har voldt mens han eller hun kjørte vognen under selvforskyldt påvirkning av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel”.

Dette innebærer et unntak fra ansvarsforsikrerens dekningsplikt som normalt gjelder alle tilfeller bortsett fra ved forsett hos skadevolder. Det er i praksis vanlig at selskapene benytter seg av denne muligheten til å begrense sitt ansvar.

Av interesse er videre at en ikke kan forsikre seg mot regresskrav, og at det ikke kan avtales snevrere regressadgang for forsikringsselskapet enn det som følger av BAL § 12 andre og tredje ledd. Grunnen til dette er at regressrisikoen skal virke preventivt på gjerningsmannen. For øvrig viser § 12 til forsikringsavtaleloven som grense for hvor langt trafikkforsikringsselskapet kan forbeholde seg regressrett ut over det som følger av BAL, jf NOU 1987 nr 24 s. 28.

2.6 Ansvarsforsikringsselskapenes regress mot ansvarlig skadevolder

2.6.1 Innledning

Skadeserstatningslovens bestemmelser regulerer ikke direkte spørsmålet om ansvarsforsikringsselskapers regressadgang. Dette fremgår av forarbeidene og uttrykkes bl.a. i dommen inntatt i Rt. 2008 s. 1078. Det som eventuelt regulerer selskapets adgang til å kreve regress er den alminnelige rettsoppfatning som går ut på at den som har dekket en annens erstatningskrav har rett til å gjøre kravet gjeldende mot den ansvarlige, men likevel slik at reglene i forsikringsavtaleloven beskytter skadevoldende forsikringstaker.

Fra NOU 1987 nr 24 s. 152 hitsettes: *”Det må antas å følge av alminnelige rettsregler at den som er skyld i at selskapet pådrar seg ansvar overfor tredjemann utover det som følger av forsikringsavtalen som sådan, vil kunne pådra seg ansvar overfor selskapet. I forhold til*

forsikringstaker, sikrede eller en medforsikret vil likevel et slikt regresskrav måtte underlegges de samme verneregler som disse personene beskyttes av når de selv gjør gjeldende krav under forsikringen. Bestemmelsene i kapittel fire står her særlig sentralt.”

I forarbeidene er det også uttalt at man ønsket å la utviklingen av reglene bli foretatt gjennom rettspraksis, se bl.a. NOU 1987 nr 24 s. 151. Årsaken til at man ikke fant det nødvendig å gi særskilte regler om regressadgang for ansvarsselskapene, var først og fremst at det ikke virket å være et praktisk behov for det.

I visse tilfeller kan det imidlertid oppstå spørsmål om regressadgangen, og det vil i det følgende redegjøres for disse situasjoner.

2.6.2 Selskapets erstatningsrettslige og forsikringsrettslige innsigelser

Bestemmelsen i FAL § 7-6 omhandler skadelidtes stilling ved ansvarsforsikring. Bestemmelsens første ledd, første punktum gir skadelidte og dennes forsikringsselskap hjemmel til å gå direkte på skadevolders forsikringsselskap for de tilfeller der det foreligger en erstatningsbetingende handling. Der vilkårene for regress etter skl § 4-3, jf 4-2 er oppfylt, kan altså tingsforsikringsselskapet gå direkte på skadevolders ansvarsselskap når det søker regress. Det er altså ikke nødvendig å gå via sikrede skadevolder. Som tidligere nevnt blir det ikke aktuelt med regress fra et personforsikringsselskap mot en ansvarsforsikrer ettersom ansvarsforsikrer ikke kan gjøres ansvarlig ved forsettlig skadeforvoldelse, og det kun er ved forsett at det er regressadgang i det hele tatt ved personforsikring.

I de tilfeller der tingsforsikrer kan gå direkte på ansvarsforsikrer, trer skadevolders forsikringsselskap som utgangspunkt inn i skadevolders stilling, slik at det ikke får større ansvar enn det skadevolder ville hatt. Dette fremgår av FAL § 7-6 fjerde ledd første punktum, der det heter at *”Selskapet kan gjøre gjeldende de innsigelser mot kravet som*

sikrede har i forhold til skadelidte". Denne type innsigelser omtales som erstatningsrettslige innsigelser, og de er i henhold til det ovennevnte i behold.

Med erstatningsrettslige innsigelser menes bl.a. innsigelser så som skadelidtes medvirkning etter skl § 5-1, og krav om lemping etter skl § 5-2, og slike innsigelser gjelder altså like fullt selv om man går direkte på ansvarsforsikrer. En annen sak er at det ved lempingsvurderingen etter skl § 5-2 generelt kan tas hensyn til foreliggende forsikringer. Hvis den ansvarlige skadevolder har ansvarsforsikring som gir dekning, vil det sjelden være aktuelt å lempe ansvaret, jf eksempelvis Rt. 1993 s. 1399 (Revisor-dommen).

Forsikringsrettslige innsigelser omhandler forhold mellom forsikringstakeren/sikrede og forsikringsselskapet som er regulert i forsikringsavtalen og forsikringsavtaleloven. Det kan typisk være sikredes brudd på opplysningsplikten ved inngåelse av forsikringsavtalen, eller brudd på omsorgspliktene, herunder fremkallelse av forsikringstilfellet. Slike innsigelser har forsikringsselskapet som hovedregel i behold og ved denne type innsigelser blir det derfor ikke tale om noen utbetaling fra selskapet til skadelidte eller dennes forsikringsselskap, og regressspørsmålet kommer dermed heller ikke på spissen. Regelen fremkommer av FAL § 7-6 fjerde ledd annet punktum, der det heter at *"Selskapet kan også gjøre gjeldende sine innsigelser overfor sikrede, hvis ikke innsigelsene knytter seg til sikredes forhold etter at forsikringstilfellet er inntrådt"*.

I de tilfeller der ansvarsforsikrer har gyldige innsigelser utover de erstatningsrettslige i behold, kan skadelidte selvfølgelig kreve det øvrige tapet dekket av skadevolder selv. Overfor skadevolder kan skadelidte også kreve det fradrag for egenandel som skadelidte må tåle, og som skadelidte eventuelt på bakgrunn av begrensninger fastsatt i vilkårene i forsikringsavtalen ikke kan kreve av selskapet, samt de eventuelle begrensninger i forsikringssummen som foreligger i henhold til forsikringsavtalen. Selskapet trenger ikke betale mer enn forsikringssummen, og skadelidte må kreve det overskytende dekket av skadevolder i stedet. Det sentrale er at skadelidte i alle tilfelle skal stilles økonomisk som om skaden aldri hadde inntruffet.

Selskapet kan derimot ikke gjøre sine forsikringsrettslige innsigelser mot skadevolder gjeldende overfor skadelidte når disse oppstår *etter* at forsikringstilfellet er inntrådt. Denne regelen fremkommer av FAL § 7-6 fjerde ledd annet punktum, som er gjengitt ovenfor. Forsikringsrettslige innsigelser som kan inntre etter at forsikringstilfellet er inntrådt vil typisk kunne være skadevolders mislighold av opplysningsplikten ved forsikringsoppgjøret etter FAL § 8-1, eller at meldefristen for forsikringstilfellet etter FAL § 8-5 ikke er overholdt. Det er først og fremst i slike tilfeller at det vil kunne oppstå et regreskrav for selskapet mot skadevolder i etterkant av en utbetaling av erstatning til skadelidte.

Problemstillingen er også aktuell i forbindelse med FAL § 7-7, som gjelder selskapets ansvar ved tvungen ansvarsforsikring. Selskapet kan i henhold til bestemmelsens annet ledd nemlig ikke gjøre gjeldende forsikringsrettslige innsigelser det har mot skadevolder overfor skadelidte dersom det vet eller bør vite at det dreier seg om en tvungen ansvarsforsikring.

Dette innebærer at selskapet kan bli tvunget til å utbetale erstatning til skadelidte selv om sikrede f.eks. har brutt sikkerhetsforskrifter eller misligholdt sin opplysningsplikt overfor selskapet ved inngåelse av forsikringsavtalen. Ved tvungen ansvarsforsikring er som nevnt det sentrale hensynet til skadelidte. Det ville svekke effektiviteten til lovgivers intensjon dersom forsikringsselskapet hadde slike innsigelser i behold overfor skadelidte. Men ettersom skadevolder ikke skal slippe unna sitt endelige ansvar, er det naturlig at selskapet har en regressadgang.

Som det fremgår av det ovennevnte er altså ansvarsselskapets forsikringsrettslige innsigelser betydelig innskrenket ved tvungen ansvarsforsikring etter FAL § 7-7 i forhold til FAL § 7-6. Innsigelser knyttet til forsikringens dekningsfelt og forsikringssum vil selskapet likevel ha i behold, under forutsetning av at det erstatningsansvar sikrede etter

vedkommende lovbestemmelse mv. er forpliktet til å holde ansvarsforsikret, faktisk er omfattet av forsikringsdekningen.³²

2.6.3 Regressadgangen

I tilfeller som nevnt ovenfor vil det altså i ettertid av en erstatningsutbetaling fra ansvarsforsikreren til skadelidte eller dennes tingsforsikrer kunne bli spørsmål om selskapets regressrett overfor sikrede. Denne regressretten reguleres først og fremst av vanlige prinsipper om at den som har dekket tredjemanns krav har rett til dekning av utlegget. Regressadgangen mot sikrede skadevolder kan også være regulert i forsikringsvilkårene som gjelder for ansvarsforsikringen.

I forarbeidene er det som nevnt antatt at ansvarsforsikringsselskapet kan søke regress mot den som er ansvarlig for at selskapet pådrar seg erstatningsansvar ut over hva selskapet har påtatt seg i forsikringsavtalen. Men et eventuelt regresskrav underlegges imidlertid, som tidligere påpekt, de samme verneregler som gjelder når sikrede selv gjør krav gjeldende under forsikringen, dvs. først og fremst reglene i skadeserstatningsloven kapittel fire.

Etter dette blir særlig FAL § 4-9 annet ledd, jf første ledd og eventuelt forsikringsavtalen relevant for løsningen av spørsmålet. Ansvarsforsikrer kan etter bestemmelsen bare kreve regress/avkorte erstatningsutbetalingen der sikrede har fremkalt forsikringstilfellet forsettlig. Det skal for de fleste mennesker en del til før man volder en skade forsettlig. Regressspørsmålet kommer på bakgrunn av dette trolig sjelden på spissen og problemstillingen er derfor neppe veldig praktisk.

Løsningen som er valgt i forhold til at det kreves forsett for ansvarsforsikringsselskapets regressadgang er etter dette lik som for personforsikringsselskaper. På samme måte som ved personforsikring, er ikke prevensjonshensynet antatt av lovgiver å ha en særlig

---

³² Norsk lovkommentar 2011, note 199 til FAL § 7-7

avgjørende rolle. Utover dette er det imidlertid helt andre hensyn som begrunner den endelige tapsfordelingen, ettersom det ved ansvarsforsikring i hovedsak er forsikrings- og erstatningsrettslige betraktninger som gjør seg gjeldende, herunder hensynet til at forsikringstaker skal vernes mot sin egen uaktsomhet, mens det for personforsikring først og fremst er ønsket om like regler for trygd og forsikring som begrunnet den høye terskelen for regressadgangen.

I henhold til FAL § 4-8 kreves det ved brudd på sikkerhetsforskrifter kun simpel uaktsomhet for selskapets avkortning av sitt ansvar, og dermed også for regressadgangen. Sikkerhetsforskrifter defineres i FAL § 1-2 litra e nr 1 bl.a. som et påbud om at *”sikrede skal sørge for bestemte anordninger eller treffe bestemte tiltak som er egnet til å forebygge eller begrense skade”*.

I sikkerhetsforskrifter reguleres typisk regler om snørydding. Spørsmålet om regress kan da oppstå for eksempel hvis mislighold av sikkerhetsforskrifter som regulerer snørydding, fører til at en bil eller en annen gjenstand blir skadet ved at is og snø faller fra tak. I slike tilfeller kan ansvarsselskapet kreve regress av sikrede uten hensyn til begrensningene om forsett. Denne problemstillingen kunne tenkes å ha fått stadig større aktualitet ettersom det i de siste årene er økt fokus på gårdeiers plikter i forhold til snørydding, og de eventuelle konsekvenser som brudd på pliktene kan medføre. Så lenge det ikke er tale om brudd på sikkerhetsforskrifter under tvungen ansvarsforsikring, kommer problemstillingen imidlertid ikke på spissen, ettersom det kun er i forbindelse med slike forsikringer at selskapet ikke har sine forsikringsrettslige innsigelser for forhold inntruffet før forsikringstilfellet i behold.

Som nevnt tidligere er problemstillingen ikke aktuell ved personskade ettersom det kreves forsett hos skadevolder før regresskrav kan rettes mot denne side.

2.7 Skadeserstatningsloven § 5-4

I henhold til bestemmelsen i skl § 5-4 kan *”regresskrav ikke gjøres gjeldende til fortregning for den erstatningsberettigedes eller hans etterlattes krav på erstatning eller oppreisning for samme skade”*.

Bestemmelsen gjelder generelt for alle regresskrav etter skadeserstatningsloven, og innebærer at den skadelidtes eventuelle krav mot skadevolder har prioritet og skal dekkes foran eventuelle regresskrav, både de fra trygden, arbeidsgiver, og fra forsikringsselskapene i henhold til regressbestemmelsene i skadeserstatningsloven § 3-7 og § 4-3, jf § 4-2.

I følge forarbeidene gjelder regelen også ved ansvar etter særlovgivningen, med mindre annet skulle være uttrykkelig sagt, jf NOU 1977 nr 33 s. 51. Det blir her først og fremst tale om regress etter bilansvarsloven.

Mer konkret medfører bestemmelsen at skadevolderen må dekke skadelidtes tap fullt ut før han kan kreves for regresskravet. Spørsmålet kan for eksempel bli aktuelt der forsikringssummen og egenandeler har ført til at skadelidtes krav ikke er dekket fullt ut av den forsikring skadelidte har søkt dekning av. I slike tilfeller er skadevolder ansvarlig for å betale det overskytende ettersom skadelidte skal stilles økonomisk som om tapet aldri hadde skjedd. På bakgrunn av bestemmelsen i § 5-4, må forsikringsselskapet og trygden vente med å kreve regress for sitt krav overfor skadevolder til skadelidte har fått dekket sitt tap fullt ut.³³

---

³³ Norsk lovkommentar av 2011, note 349-351 til skl § 5-4

DEL 3 SAMMENLIGNING OG VURDERING AV REGLENE

3.1 Sammenligning av regressreglene og vurdering av de hensyn som begrunner ulikhetene

3.1.1 Innledning

I dette avsnittet skal jeg se nærmere på hensynene som ligger bak de ulike bestemmelsene som regulerer forsikringsselskapenes regressadgang. Jeg skal forsøke å se på begrunnelsen for de ulike terskler for adgangen, og om ulikhetene er hensiktsmessig. I denne vurderingen er det forarbeidene som vil være den mest relevante kilden å søke å finne svar fra ettersom man der finner uttrykk for lovgivers oppfatning. De reelle hensyn som trekkes frem i forarbeidene, og som omtales i juridisk litteratur, vil det også bli redegjort for.

3.1.2 Generell begrunnelse for innsnevring av regressadgangen

Begrunnelsen for den snevre regressadgang som generelt er gjennomført i lovgivningen i motsetning til de alminnelige ulovfestede regler om full regressrett, henger trolig igjen fra Fal. 1930 og debatten før vedtakelsen av denne loven, som angikk om det i det hele tatt burde være regressadgang for selskapene. Det var hevdet at selskapene fikk dekket sitt tap gjennom premiebetalingene og at det derfor ikke burde være anledning til ytterligere dekning. Når man likevel fant å kunne åpne for regress i visse tilfeller, er det nok særlig prevensjonshensynet og rettferdighetsoppfatninger som spilte inn.

3.1.3 Prevensjonshensyn og rettferdighetsoppfatninger

I forarbeidene er det særlig prevensjonshensyn og rettferdighetsoppfatninger som har vært trukket frem i begrunnelsen for regressadgangen. Hensynene er tillagt ulik vekt alt ettersom

det er tale om personforsikringsselskapers eller tingsforsikringsselskapers regressadgang, noe som igjen kan bidra til å forklare hvorfor lovgiver har valgt ulike terskel for de ulike typer selskaper.

At det først og fremst er de to ovennevnte hensyn som har gjort seg gjeldende for vurderingene, fremkommer bl.a. av Ot.prp. nr 75 s. 25, der det heter: ”*Det hersker delte meninger om regressrettens betydning for prevensjon (...) Utvalget antar imidlertid for sin del at regressadgangen kan ha en skadeforebyggende virkning (...) Utvalget peker videre på at folks forestilling om rettferd må tillegges vekt ved utformingen av regressreglene. Folk vil trolig mene at den som har voldt skade eller tap, bør få merke dette i form av erstatningsansvar eller regressansvar når vedkommende har utvist grovere skyld.*”

3.1.4 Hensynenes ulike vekt i forhold til de ulike forsikringstyper

I forarbeidene er det uttalt at forsikringsselskapene bør ha regressrett i større utstrekning for tingsskader og andre formuesskader enn for personskader, jf NOU 1977 nr 33 s. 24, og Ot.prp. nr 75 s. 25. Det fremheves at økonomiske sanksjoner neppe vil være avgjørende for at folk ikke påfører andre mennesker skade, men at det kan påvirke folks ”aktpågivenhet og forsiktighet” ved tingsskade og annen formuesskade. Dette anføres igjen som begrunnelse for at det ved tings- og formuesskade bør være adgang til regress også ved grov uaktsomhet.

Siden Fal. 1930 har det vært en meget begrenset adgang til regress ved personskader. Prevensjonshensynet gjør seg nok ikke veldig sterkt gjeldende her ettersom det for de fleste skal svært mye til før man er i stand til å påføre andre skade.

Når det er tale om regress for forsettlig skader, kan det nok likevel begrunnes med prevensjonshensyn, som lovgiver har lagt til grunn at i det minste vil kunne fungere som et slags ris bak speilet. Rettferdighetsoppfatninger spiller trolig også inn; når et menneske

forsettlig påfører andre personskade, er det bare rett og rimelig at man selv må ha ansvar for å dekke kostnadene det påfører både skadelidte og samfunnet. Dette understrekes generelt ved at ansvarsforsikrer ikke har ansvar for å dekke skader voldt forsettlig. Disse må skadevolder selv dekke når har først har valgt å utføre den skadevoldende handling.

En annen årsak til at det er valgt ulike løsninger for de to typer forsikringer, kan være at utviklingen på personskadesektoren har vært påvirket av utviklingen i trygderetten, og lovgivers ønske om en samordning med trygderetten. Basert på at trygden ikke har regressadgang bortsett fra ved forsettlig skadeforvoldelse, har man valgt en tilsvarende løsning for personforsikringsselskapene. Tingsskadesektoren har derimot bare vært påvirket av forsikringsrettslige og erstatningsrettslige strømninger. Det sentrale hensynet bak forsikringsinstituttet er nettopp at skadevolder skal beskyttes mot sin egen uaktsomhet, og dette kan være en årsak til at terskelen er noe ulik.

Prevensjonshensynet har som nevnt spilt en større rolle ved tingsskedeforsikring enn ved personskedeforsikring. I forarbeidene til skadeserstatningsloven fremheves prevensjonshensynet i forhold til tingsskader, jf Ot.prp. nr 75 s. 30 der det heter *”Det er enighet om at det, bl a av preventive grunner og hensynet til rettsfølelsen, er ønskelig å opprettholde full regressadgang dersom skaden er voldt forsettlig eller grovt uaktsomt av den erstatningsansvarlige selv.”*

Selv om forsikringstakeren i hovedsak skal beskyttes mot sin uaktsomhet, er det naturlig at det må gå en grense.

I andre tilfeller, som ved simpel uaktsomhet, ville regress imidlertid kunne ramme skadevolder urimelig hardt og i visse tilfeller mente man at det var rimelig at skadevolder fikk nytte godt av den forsikring som var tegnet. Lovgiver har dermed i denne forbindelse tillagt hensynet til skadevolder større vekt, og begrunnet dette i hensyn til rettferdig fordeling av skadeomkostningene. Fra Ot.prp. nr 75 s. 30 hitsettes:

”Ved en kanalisering av ansvaret til skadeforsikringsselskapene oppnår man dessuten at ansvaret pulveriseres og ikke rammer en enkelt skadevolder som ikke er mye å bebreide. Det kan også anføres at skadeforsikringsselskapene er tilbakeholdende med å kreve regress i slike tilfelle.”

Hensynet til en sosialt rettferdig fordeling av skadeomkostningene var som nevnt fremhevet i forarbeidene til skl § 4-2, se bl.a. NOU 1977 nr 33 s. 24, der utvalget uttaler at *”Folks rettferdsforestillinger bør tillegges atskillig vekt. Folk vil trolig mene at den som har voldt skade eller tap, bør få merke dette i form av erstatningsansvar eller regressansvar når vedkommende har utvist grovere skyld.”*

Ovennevnte viser etter dette at lovgiver har foretatt en avveining av prevensjonshensyn og rettferdighets hensyn ved utformingen av reglene i skadeserstatningsloven. Spørsmålet blir imidlertid hvordan hensynene faktisk blir ivaretatt og fungerer i praksis, i samsvar med øvrig lovregulering. Dette vil det redegjøres for i påfølgende avsnitt.

3.1.5 Hensynene i praksis – med fokus på tingsskadeforsikring

Ved tingsskader er det som utgangspunkt tingsforsikreren som skal bære tapet, men i og med at det er så store unntak fra denne regelen blir det i praksis også her skadevoldersiden, og dermed i de fleste tilfeller ansvarsforsikreren, som må bære det endelige tapet.

Det er neppe prevensjonshensynet som begrunner dette, ettersom skadevolderen i de fleste tilfeller slipper å måtte dekke sitt ansvarsforsikringsselskaps tap – med mindre skaden er voldt ved forsett – men det er nok i de mer sjeldne tilfelle.

Folks rettferdighetsoppfatning spiller kanskje mer inn ettersom det i alle fall ikke er rimelig at skadelidtesiden skal være den som er nærmest til å bære tapet når det kan påvises en ansvarlig skadevolder. Da er det mer rimelig at den ansvarlige side dekker tapet.

Tingsforsikringsselskapet lider trolig uansett ikke noe egentlig tap ved utbetaling av erstatning i og med at det er betalt forsikringspremie for forsikringen, og at forsikringsselskapene har anledning til å ta hensyn til mulige erstatningsutbetalinger ved premiefastsettelsen, som igjen er ment å sikre selskapene mot økonomisk tap.

Og det blir i bunn og grunn skadelidte som ”taper” hvis det er skadelidtesiden som må belastes det endelige tapet i og med at denne er den uskyldige siden, så det er nok rettferdig og rimelig at skadevoldersiden blir tapsbærende til slutt.

Se for så vidt resonnetet til førstvoterende (mindretallet, men flertallet var ikke uenig i dette) i Rt. 1968 s. 48 på side 51: *”Reelt sett kan jeg ikke se at skadevolderens eller forsikrerens ansvar skal bli mindre fordi arbeidsgiver og arbeidere har ordnet seg slik at arbeiderne har en viss trygghet mot de økonomiske følger av sykdom og uførhet - en ordning som de to parter i arbeidsforholdet begge er med på å finansiere. Det tap en arbeider lider, og som skadevolderen er ansvarlig for, vil nå i første omgang helt eller delvis kunne dekkes gjennom ytelser som han etter arbeidsvilkårene har rett til, men det kan ikke med rimelighet sluttes at dermed er skadevolderens ansvar blitt tilsvarende mindre. Jeg finner støtte for mitt resonnement for så vidt i Rt-1963-129, særlig førstvoterendes bemerkninger 132 øverst.”*

Det er etter dette slik at det anses rettferdig at tapet faller på skadevoldersiden. Mer om denne kanaliseringen av tapet vil det redegjøres for i neste punkt. Allerede her behandles likevel hvorvidt hensynene får gjennomslag i praksis, ettersom det endelige tapet på grunn av reglene i forsikringsavtaleloven, i all hovedsak faller på ansvarsforsikreren fremfor skadevolderen.

Skadevolder mister sin forsikringsdekning fra ansvarsforsikringen kun dersom han har utvist forsett, jf FAL § 4-9 (2), med mindre det foreligger brudd på sikkerhetsforskrift, jf

FAL § 4-8. Og man kan derfor stille spørsmål ved i hvor stor grad prevensjonshensynet og hensynet til rettferdig fordeling av kostnadene faktisk gjør seg gjeldende i praksis.

Poenget med forsikring, og hensynet bak forsikringsinstituttet, er at forsikringstaker/sikrede skal beskyttes mot sin egen uaktsomhet. Når lovgiver har valgt en hevet terskel for selskapenes plikt til dekning ved brudd på omsorgspliktene i forbindelse med ansvarsforsikring i forhold til andre typer forsikring, er dette imidlertid først og fremst begrunnet i hensynet til skadelidte og dennes behov for dekning, se NOU 1987 nr 24 s. 100 og s. 88.

Prevensjonshensyn får dermed relativt liten betydning, og særlig ved ansvarsforsikring ettersom det svært sjeldent blir aktuelt med regresskrav overfor sikrede skadevolder.

For trafikksforsikring er det imidlertid valgt en annen løsning for ansvarsdekningen. Trafikksforsikring er som tidligere nevnt en spesiell type forsikring idet den fungerer dels som en ulykke – og dels som en ansvarsforsikring. I henhold til BAL § 12 første ledd bokstav a, har selskapene ved trafikksforsikring regress overfor skadevolder for det tilfelle at det utbetaler erstatning til skadelidte, for skade som eier, fører eller passasjer har voldt ved grov uaktsomhet. Terskelen er således lavere enn ved annen ansvarsforsikring, der det som nevnt kreves forsett for regress. For denne typen forsikring er dermed rettferdighets- og prevensjonshensynet trolig tillagt større betydning enn ved ansvarsforsikring.

I alle tilfelle kan ansvarsforsikrings-selskapet ta hensyn til den begrensede regressadgang overfor forsikringstaker/sikrede ved premieberegningen, og på denne måte unngå å lide noe tap.

3.2 Lovgivers kanalisering av den endelige tapsfordelingen

Dette avsnittet vil ta for seg lovgivers regulering av hvor den endelige fordeling av tapet skal plasseres. Dette kan sies å være basert på et utslag av prinsippet om folks rettferdighetsoppfatninger. Det er i alle fall ett hensyn som trolig ligger til grunn for lovgivers vurdering av hvor tapet endelig skal falle. I og med at det er illustrerende for dette temaet, vil jeg her vise til reguleringen ikke bare i forhold til forsikringsselskapene, men for tapsfordelingen generelt, og dermed også hvordan lovgiver har valgt å løse dette i forhold til trygdens utgifter.

Reglene i skadeserstatningsloven § 4-2 innebærer en lovregulering av den endelige tapsfordelingen. Ved tingsskader er det som utgangspunkt tingsforsikreren som skal bære tapet, men i og med at det er så store unntak fra denne regelen, blir det i praksis også her skadevoldersiden, og dermed i de fleste tilfeller ansvarsforsikreren som må bære tapet. Begrunnelsen for dette er behandlet i forrige avsnitt.

Ved personforsikring er regressavskjæring hovedregelen, både for forsikringsselskapene og for trygden. Ettersom det som regel er trygden som har utgifter til pleie og omsorg av skadelidte, er det trygden som i stor grad dekker skadelidtes tap, og skadevolder får samtidig sitt ansvar redusert. På to områder er det imidlertid innført ordninger som innebærer en overføring til folketrygden av en del av disse utgiftene, og som dermed fører til at trygden ikke blir sittende med hele tapet i siste omgang. De områdene der dette er regulert er ved henholdsvis trafikksikring og yrkesskadeforsikring.

I folketrygdloven § 23-7 første ledd heter det: *”Eiere av motorvogn som plikter å ha forsikring etter bilansvarsloven, skal betale en særskilt premie til folketrygden som et tillegg til premien for trafikksikringen. Premietillegget skal finansiere folketrygdens beregnede utgifter ved trafikkskade (personskade).”*

Av bestemmelsens tredje ledd fremgår det at forsikringsselskapet krever inn premietillegget og overfører det deretter til folketrygden.

Denne bestemmelsen innebærer at det i realiteten først og fremst er bileierne som bærer kostnadene som motorvogntrafikken påfører samfunnet. Dette er trolig et utslag av et rettferdighetsprinsipp og lovgivers ønske om å kanalisere den endelige tapsfordeling mot bilkjøperne, og ikke samfunnet for øvrig.

For trafikkskader gjaldt refusjonsordningen fra 1991 til 2004 ved at trafikkkforsikringen (på vegne av staten) beregnet et premietillegg som selskapene måtte innkreve fra bileierne og innbetale til folketrygden. Ordningen er imidlertid opphørt med virkning fra 1. januar 2004, jf forskrift 5. desember 2003 nr 1426 som fastsatte premietillegget til 0 kroner fra og med premieåret 2004.³⁴

Den samme løsning som er hjemlet i § 23-7 er valgt for yrkesskadene, ved at forsikringsselskapene skal refundere til folketrygden et beløp som beregnes i prosent av selskapenes erstatningsutbetalinger, jf folketrygdloven § 23-8, jf forskrift av 25. mars 1997 nr 270 om forsikringsbasert refusjon av trygdeutgifter ved yrkesskade og yrkessykdommer.

I § 23-8 tredje ledd heter det at ”*Forsikringsselskapenes utgifter til refusjon finansieres gjennom arbeidsgiverens premie til yrkesskedeforsikringen*”. Dette betyr at det er arbeidsgiverne som gjennom premien for yrkesskedeforsikringen bærer denne økonomiske belastningen. Men den endelige tapsplasseringen er imidlertid ikke lagt på arbeidsgiverne.

Ovennevnte bestemmelse kan nemlig begrunne den lavere terskel for regress som er oppstilt etter skl § 3-7 nr 3. I henhold til denne bestemmelsen kan forsikringsselskapene som omtalt ovenfor ta forbehold i forsikringsavtalen om regressrett overfor utenforstående skadevolder for all erstatningsbetingende atferd, dvs. at begrensningen om forsett ikke gjelder her. Dette er også trolig et utslag av hensyn til økonomiske betraktninger og

---

³⁴ Engstrøm (2010) s. 163

rettferdighetshensyn. Det legges altså vekt på hvem samfunnet mener bør bære det endelige tapet, og i følge lovgiver er det for disse tilfelle ikke arbeidsgiver, men den utenforstående skadevolder.

Avgjørelsen inntatt i Rt. 1993 s. 1018, er også illustrerende for betydningen av hvor tapet skal kanaliseres. En bil hadde skadet et hus, og skadelidte hadde fått tapet dekket av sin tingskadeforsikring, som søkte regress av bilens trafikkforsikringsselskap.

Tingskadeforsikreren fikk medhold. Her hadde skadelidte en valgrett, og løsningen Høyesterett benyttet innebar at valget i seg selv ble uten betydning for hvem som i siste omgang skulle dekke skaden.

Fra dommens side 1020-1021 hitsettes:

”Jeg tilføyer at når skaden er dekket både ved tingsforsikring og av trafikkforsikring, kan skadelidte utvilsomt velge hvilken av disse han vil kreve erstatning av. Når regressen mot trafikkforsikringen fortsatt består, innebærer det at skadelidtes valg ikke får betydning for hvor tapet endelig skal plasseres. Trafikkskadene vil således fortsatt bæres av det trafikkollektiv som etter bilansvarslova skal erstatte skader som motorvogner gjør, også når skaden dekkes av en tingsforsikring.”

Som det fremgår av dommen, er det altså avgjørende hva lovgiver har ment om hvor tapet endelig skal plasseres, og dette gjelder også selv om det aktuelle tilfelle ikke direkte er lovregulert slik tilfellet var i Rt. 1993 s. 1018. Dommen gjaldt trafikkforsikring, og som det fremgår av dommen, har lovgiver bestemt at det i disse tilfeller primært er ansvarsforsikreren som skal bære det endelige tapet.

DEL 4 ALTERNATIVE GRUNNLAG FOR FORSIKRINGSSELSKAPENES TILBAKESØKNINGSRETT

4.1 Innledning

Temaet for denne delen er om det foreligger øvrige grunnlag for forsikringsselskapenes tilbakesøkningsrett som alternativer til regress. Spørsmålet blir altså om selskapets adgang til å kreve den til skadelidte utbetalte erstatning dekket av ansvarlig skadevolder, utlukkende reguleres av regressregler, eller om det er mulig å gå via andre regler.

I henhold til den ulovfestede regressregel slik den er utviklet gjennom rettspraksis foreligger som hovedregel en rett til tilbakebetaling fra den egentlige skadevolder for de utbetalinger en tredjeperson har foretatt overfor skadelidte. Men som vist ovenfor foreligger en del begrensninger pålagt av lovgiver, først og fremst gjennom reglene i skadeserstatningsloven.

Spørsmålet blir dermed om det kan bli aktuelt med andre rettsgrunnlag, som kanskje kan være mer tjenlig for tredjemann som har utbetalt erstatning til skadelidte. Det kan for eksempel være tale om grunnlag som ikke ligger under de samme begrensninger som er fastsatt for forsikringsselskapenes regressrett i skadeserstatningsloven, eksempelvis regler som ikke inneholder begrensninger i forhold til skyldkrav osv. hos skadevolder. Eller det kan være tilfeller der regressvilkårene ikke er oppfylt, slik at tilbakesøkningsrett etter regressreglene er utelukket.

4.2 Direkte eller avledet krav?

I forbindelse med utarbeidelsen av Fal. 1930, var det en diskusjon om hvorvidt forsikringsgiverens krav på tilbakebetaling ved utbetaling av erstatning til skadelidte skulle anses å være et selvstendig eller et avledet krav.

I forhold til det selvstendige krav tok man utgangspunkt i at skadevolder pådro seg en erstatningsplikt direkte overfor forsikringsgiveren i det øyeblikk skaden ble voldt.

I forhold til det avledede krav, bygget man på at forsikringsgiveren trådte inn i skadelidtes krav mot skadevolder. Kravet forutsatte dermed et grunnlag for at skadevolder var ansvarlig overfor skadelidte og et grunnlag for at kravet tilkom forsikringsgiveren i stedet for skadelidte.

Med bakgrunn i debatten valgte man i norsk rett å legge til grunn at forsikringsselskapenes krav mot skadevolder skulle anses som avledet.³⁵

I artikkelen *”Fradrag for overvelting ved utmåling av erstatnings- og tilbakesøkingsskrav?”* publisert i Tidsskrift for Erstatningsrett 2007 s. 195 drøfter Erik Monsen på side 210 sontringen mellom regresskrav og selvstendig erstatningskrav. Han viser til Rt. 2003 s. 1601 der Høyesterett behandlet denne sontringen. Som tidligere nevnt var spørsmålet i saken om en kommune kunne kreve utgiftene til pleie og omsorg av en trafikkskadet person dekket av den skadevoldende motorvognens forsikringsselskap. Høyesterett måtte ta stilling til om kommunens krav var et regresskrav eller et selvstendig erstatningskrav, og uttalte i dommens avsnitt 56 følgende i denne sammenheng:

”Kommunens krav omfatter ikke økonomisk tap utover det A [skadelidt] selv ble påført ved ulykken. Det er hennes tap kommunen har dekket og krever refusjon for. Det er ikke tale om noe ytterligere tap påført kommunen direkte som tredjemann. Kommunens krav er således utelukkende et regresskrav, og kan ikke ved å betegnes om et erstatningskrav komme i noen annen rettslig stilling, jf. Bjarte Askeland i Kritisk Juss 2000 side 310 s. 314.”

---

³⁵ Askeland (2006) s. 52

I den nevnte artikkelen av Bjarne Askeland, *"Det offentliges eventuelle erstatningskrav mot tobakksindustrien"*, publisert i *Kritisk Juss* 2000 s. 310 uttaler Askeland på side 314 følgende: *"Det er internasjonalt lagt til grunn som en sikker regel at et forsikringsselskap ikke oppnår et selvstendig krav mot skadevolder når de dekker skadelidtes tap. Det legges derimot til grunn at forsikringsselskapet eventuelt oppnår et krav i kraft av subrogasjon - altså et regresskrav (Håkan Andersson, Trepartsrelationer i skadeståndsrätten, Uppsala: Iustus 1997 s 132-33)."*

Etter dette må det legges til grunn at forsikringsselskapets tilbakesøkningskrav mot skadevolder ved erstatningsutbetaling til skadelidt som den store hovedregel er et avledet krav, og at det først og fremst er regressreglene som regulerer tilbakesøkningsadgangen. Det kan imidlertid oppstå situasjoner der kravet ikke nødvendigvis blir å betegne som avledet. I dommen inntatt i Rt. 2008 s. 1078 gir Høyesterett noen uttalelser om dette.

4.3 Rt. 2008 s. 1078 (Informasjonsansvarsdommen)

Saksforholdet i dommen var at en takstmann feilaktig hadde oppgitt et større areal for en bolig enn det reelle, og boligkjøperen vant frem med et krav om prisavslag mot selgerens eierskifteforsikringsselskap som følge av arealsvikten. Selskapet søkte deretter regress av takstmannen som hadde foretatt den feilaktige målingen.

Eierskifteforsikring er en spesiell form for forsikring der selger av en eiendom forsikrer seg mot eventuelt ansvar ved feil og mangler ved eiendommen. Dersom kjøper kan gjøre gjeldende slike feil og mangler, går kjøper direkte på selgers eierskifteselskap for utbetaling av erstatningen. Selskapet kan deretter ikke søke regress mot selgeren med mindre denne har misligholdt sin opplysningsplikt overfor selskapet.

Spørsmålet i saken var følgelig om eierskifteforsikringsselskapet kunne kreve det til boligkjøperen utbetalte beløpet dekket av takstmannen som hadde utarbeidet den uriktige taksten, og hans forsikringsselskap.

Dommen omhandlet altså eierskifteforsikringsselskapets tilbakesøkningsrett overfor takstmannen og hans ansvarsforsikrer. Ettersom det ved eierskifteforsikring ikke er en ting som er forsikret, men et ansvar, utgjør eierskifteforsikringer en (spesiell) form for ansvarsforsikring. Spørsmålet om regress ved slike forsikringstyper faller således ikke innunder de tilfelle som er regulert i skadeserstatningsloven § 4-3, jf 4-2, som regulerer regressretten til tings- og formuesforsikringsselskap.

Høyesterett la til grunn at det ene grunnlaget for kravet kunne være at selskapet hadde et direktekrav basert på et informasjonsansvar for selgeren, og kom etter en vurdering av vilkårene for informasjonsansvaret, frem til at de grunnleggende forutsetningene for et direktekrav basert på informasjonsansvaret var oppfylt. Med direktekrav menes at den som har lidt et tap kan gå rett på den egentlige skadevolder, i stedet for å gå via sin egen kontraktspart.

Retten uttalte videre at: *”Spørsmålet blir dermed om de særlige forhold ved forsikring må få som konsekvens at forsikringsselskapet likevel ikke kan påberope seg et direktekrav - altså at selskapets krav utelukkende reguleres av regressreglene.”*

Høyesterett viser til uttalelser om at det i norsk rett ligger det standpunkt at selskapets regresskrav er avledet av sikredes krav, og at også Fal 1930 § 25 bygget på dette. På en annen side har det, som fremhevet av retten, vært antatt bl.a. i den juridiske teori at nevnte bestemmelse ikke helt avskar et selvstendig erstatningskrav. Høyesterett uttaler følgende om dette i dommens avsnitt 33:

”Da regressreglene ved tingsskade og annen formuesskade ikke har vært ansett å utelukke et direktekrav i alle situasjoner, tilsier dette at det samme må gjelde enda mer ved

ansvarsforsikring, hvor regressen beror på et konkret skjønn. Mitt standpunkt er etter dette at direktekrav ikke er generelt utelukket ved ansvarsforsikring, men at det må foretas en konkret vurdering. Retningslinjen ved denne vurderingen må være hvem som bør bære det endelige ansvaret.”

Høyesterett kom altså til at det var grunnlag for direktekrav basert på takstmannens informasjonsansvar og at dette kunne rettes mot takstmannen eller hans forsikringsselskap. Informasjonsansvaret fungerte dermed som et alternativt grunnlag til regress, og regressreglene ble ansett å ikke være nødvendig for løsning av spørsmålet. Fra dommens avsnitt 38 hitsettes: ”*Det er dermed ikke nødvendig å ta stilling til om ACE også kunne ha krevet regress for sin utbetaling.*”

Dommen illustrerer at forsikringsselskapets krav ikke anses som avledet i alle tilfelle, og særlig er det grunn til å gjøre unntak fra dette utgangspunktet ved ansvarsforsikring ettersom regress for denne type forsikring ikke reguleres av reglene i skl § 4-3, jf § 4-2.

4.4 Kort oppsummert

Utgangspunktet etter norsk rett er, som illustrert under punkt 4.1 at forsikringsselskapenes krav er avledet, og at det som hovedregel ikke gir grunnlag for noe selvstendig krav at selskapet har dekket et tap som skadevolder er ansvarlig for.

Dette gjelder imidlertid ikke i alle tilfeller, og i Rt. 2008 s. 1078 slås det eksempelvis fast at i og med at ansvarsforsikringsselskapers regressadgang ikke reguleres direkte av reglene i skadeserstatningsloven, er det ikke noe til hinder for at selskapet har et direkte krav mot skadevolder. Som nevnt blir det sentrale i vurderingen i følge Høyesterett her hvem som etter forholdene er den som er nærmest til å bære tapet.

Det kan trolig også tenkes flere tilfeller der de lovfestede regresreglene ikke regulerer den aktuelle situasjon, og i slike tilfeller må det være anledning for forsikringselskapet å kreve sine utgifter dekket av skadevolder på bakgrunn av andre regler enn regresreglene.

LOVER, FORARBEIDER, RETTSAVGJØRELSER, LITTERATUR

Lover

- 1915 Lov om domstolene (domstolloven) av 13. august 1915 nr 5
- 1961 Lov om ansvar for skade som motorvogner gjer (bilansvarsloven) av 3. februar 1961
- 1969 Lov om skadeserstatning (skadeserstatningsloven) av 13. juni 1969 nr 26
- 1989 Lov om yrkesskedeforsikring (yrkesskedeforsikringsloven) av 16. juni 1989 nr 65
- 1989 Lov om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleloven) av 16. juni 1989 nr 69
- 1997 Lov om folketrygd (folketrygdloven) av 28. februar 1997 nr 19

Lovforarbeider

- NOU 1987: 24 Lov om avtaler om skadeforsikring (skadeforsikringsloven)
- NOU 1977: 33 Om endringer i erstatningslovgivningen
- Ot.prp. nr 42 (1969-1970) Om lov om endringer i lov om folketrygden
- Ot.prp. nr 60 (1980-1981) Om lov om endringer i erstatningslovgivningen for så vidt gjelder lemping av erstatningsansvar, forsikringsgivers regressrett m.m.
- Ot.prp. nr 75 (1983-1984) Om lov om endringer i erstatningslovgivningen (ansvar for dyr, regress, lemping m.m. og endringer i bilansvarlova)
- Ot.prp. nr 44 (1988-1989) Om lov om yrkesskedeforsikring
- Innst.O. nr 92 (1984-85) Innstilling til justiskomiteen om lov om endringer i

erstatningslovgivningen (ansvar for dyr, regress, lemping
m.m. og endringer i bilansvarslova)

Rettspraksis

Rt. 1968 s. 48

Rt. 1970 s. 1235

Rt. 1985 s. 319

Rt. 1986 s. 381

Rt. 1989 s. 1318

Rt. 1993 s. 1018

Rt. 1999 s. 711

Rt. 1997 s. 1029

Rt. 2003 s. 1601

Rt. 2004 s. 1942

Rt. 2008 s. 1078

RG-2004-1279 (Gulating)

Juridisk litteratur

Arntzen (2000) Arntzen, Andreas *Ansvarsforsikring*. Alf Jacobsen Boktrykkeri AS, 3950 Brevik, 2000

Askeland (2006) Askeland, Bjarte *Tapsfordeling og regress ved erstatningsoppgjør*. Bergen, Fagbokforlaget, 2006

Bull (2008) Bull, Hans Jacob Bull *Forsikringsrett* Universitetsforlaget, 2008

- Engstrøm (2010) Engstrøm, Bjørn *Skadeserstatningsloven med kommentarer*. Gyldendal Akademisk, 2010
- Hagstrøm (2011) Hagstrøm, Viggo *Obligasjonsrett*. 2. utgave Universitetsforlaget, 2011
- Lødrup (2009) Lødrup, Peter *Lærebok i erstatningsrett*. 6. utg. Oslo, Gyldendal Akademisk forlag AS, 2009
- Nygaard (2007) Nygaard, Nils *Skade og ansvar*. 6. utg. Universitetsforlaget, 2007

Artikler

- Askeland (2000) Askeland, Bjarte *Det offentliges eventuelle erstatningskrav mot tobakksindustrien* Kritisk Juss 2000 s. 310
- Askeland (2004) Askeland, Bjarte *Regress og regressavskjæring – Rt. 2003 s. 1601* Tidsskrift for erstatningsrett 2004 s. 43
- Monsen (2007) Monsen, Erik *Fradrag for overvelting ved utmåling av erstatnings- og tilbakesøkningskrav?* Tidsskrift for Erstatningsrett 2007 s. 195
- Wilhelmsen (1990) Wilhelmsen, Trine-Lise Wilhelmsen *Samspillet mellom forsikring og erstatning ved tingsskader*. Jussens venner 1990 s. 149- 178